

Conversa amb... Joan Huguet

INCA PREMSA CORONA REVISTA

Número 31

◆ DESEMBRE 1992 ◆

Preu: 250 Pessetes

Marià Payeras,
EVANGELITZADOR
a Califòrnia

La nostra cultura
en la retolació
dels carrers

QANATS

QANATS

A. PRE
Prince
072

**CAN
XESQUET
CAFE**
Dureta, 6 ☎ 88 06 58

Francesca Adrover,
Catalina Amer,
Anunciació M^a. Bauzà,
Guillem Coll,
Pere Fiol,
Bernat Forteza,
Juame Gual,
Miquel Gual,
Maria Martí,
Pere Massutí,
Mateu Matheu,
Damià Perelló,
Pere J. Quetglas,
Esperança Ramis,
Marian Ramis i
Pere Rayó han fet el número 31.

INCA REVISTA
OBRA CULTURAL BALEAR

Delegació d'Inca
Carrer Vidal, 5 entresol

Apartat ☎ 156
☎ 7300 INCA

DIPÒSIT LEGAL PM 451-1986
IMPRESSIÓ: I. LLEVANT

La responsabilitat dels articles signats recau
unicament damunt els seus autors.

Quatre vegades l'any surt la Revista de
l'OCB amb 32 planes i la Junta Directiva
de la Delegació d'Inca n'assumeix la
redacció, maquetació i edició. Dimecres
vespres obert a tothom l'administració
per qualsevol tipus de col·laboració.

ARTICLES

- ✍ a mà(quina)
- ☑ WP passat per l'ADHOC
- ☑ Text en fitxer *.rtf molt millor

LLIBRERIA
PAPERERIA
BELTRAN
Antònia Llobera i Ramis
☎ 50 03 39
Carrer Major, 34

PUBLICITAT
a partir de 600 pts.
☎ 50 11 40
☎ 50 37 72

DISCOS

C/ VIDAL, 51 TL. 88.02.83

Olivetti CWP1
monitor i teclat
disquetera 3"
memòria

**EN
VENDA**
preu aproximat: 55.000

Vidal, 5 entresol dimecres vespres ☎ 50 25 93 ☎ 50 43 12

SUMARI

<i>Dijous bo, passat i futur</i>	4
QANATS: <i>les Fonts Vella i de la Canaleta</i>	7
LES NORMALITZACIONS LINGÜÍSTICA I CULTURAL PENDENTS EN LA RETOLACIÓ DELS CARRERS D'INCA	16
El P. Marià Payeras i altres inquer evangelitzadors a Amèrica	18
La modificació de la LEN, un pas endarrera	27
HUMOR: <i>So Na Massa</i>	29

ESTANY MELIÀ

TABACS, REVISTES I PREMSA
JUGUETERIA PETITA

C/Major, 14 ☎ 50 27 97 INCA

XERRADES

a càrrec de Pere Rayó

Al carrer Vidal, 5

16 DE DESEMBRE:
 ◆ L'ÈPOCA ROMANA A MALLORCA.
 ELS VÀNDALS I ELS BIZANTINS

Dimecres

 vespres

27 DE GENER:
 ◆ EVOLUCIÓ POLÍTICA. ECONOMIA
 I SOCIETAT A LES ILLES ORIENTALS
 D'AL-ANDALUS

Col·labora AJUNTAMENT D'INCA

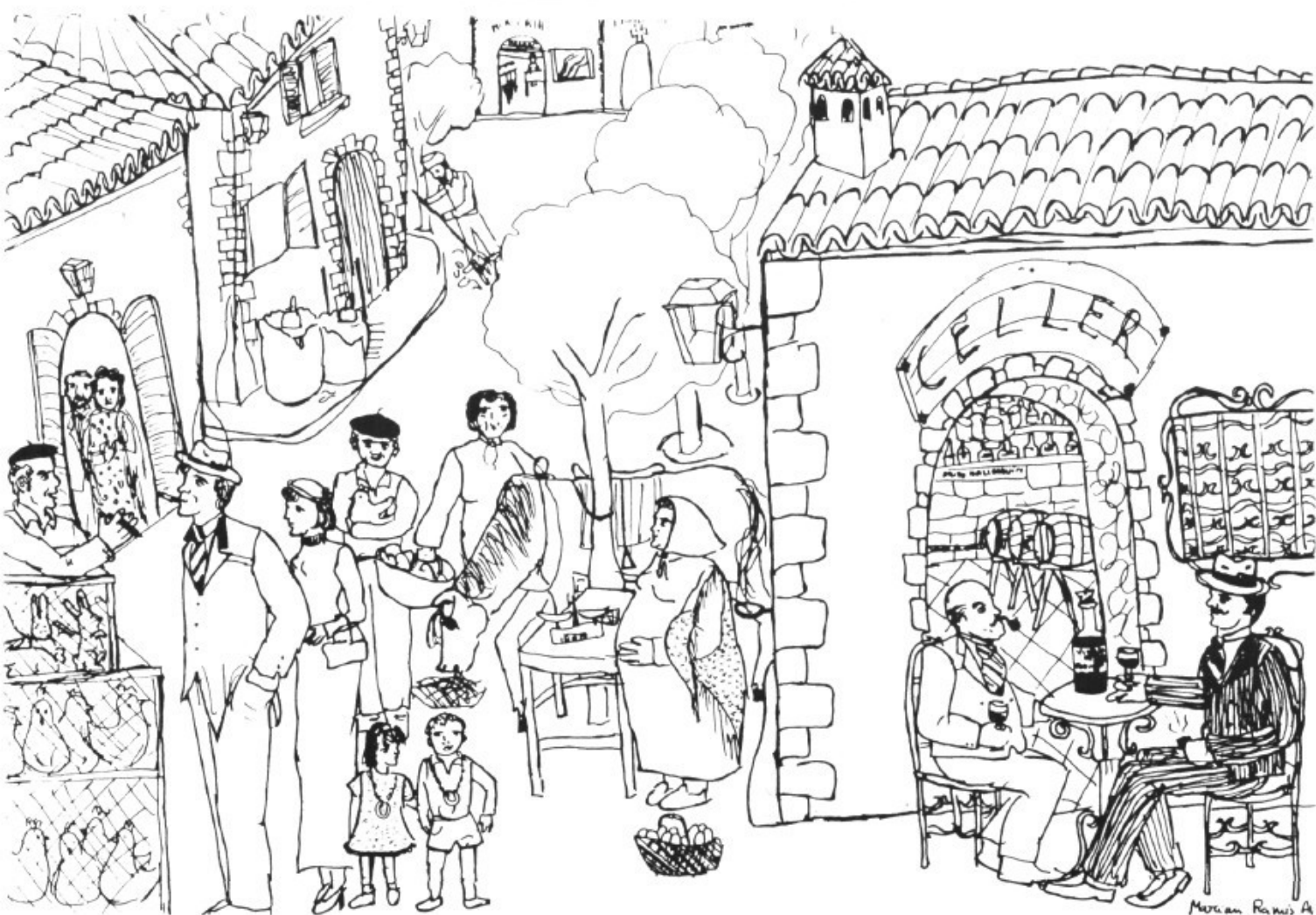
EXCURSIONS

☞ Diumenge 20 de desembre
 _____ Conèixer **Manacor**.

☞ Dissabte 6 de febrer:
 _____ Conèixer **Ciutat II:**
 Catedral, Almudaina, entorns
 partint amb el tren de les nou del dematí

Com bé diu el setmanari inquer *cada setmana té un dijous*; així, cada any té un *Dijous Bo*. Aquesta celebració no ha perdut -com d'altres-, l'essència ancestral de gran mercat. Van canviant els temps i els costums, però encara n'hi ha que perduren com els típics rosaris de panetets i carabassat de bells colors, els torròn, les castanyes...

Mirant els dibuixos tan expressius de l'ahir del passat 19 de novembre, crec que hi sobren les paraules. Del *Dijous bo* de la infància només en record una dona amb una taula i unes balancetes precioses, tan petites i lluentes com les d'un argenter, pesant uns tènues filets de color taronjós que no havia vist mai,... i es diu safra; els pagesos ben endiumenjats berenant al

celler i l'orgull de sentir-nos per un dia el primer poble de Mallorca.

Malgrat tot i que a Inca han desaparegut tantes cases i comerços entranyables, ens queden encara els bons torròn, si passam pel *carrer de l'Estrella*, podem veure com les antigues botigues d'un temps continuen venent espicis, i ensalmades i galetes. Mes, en aquest carrer de nova fesomia, hi manca l'oloreta genuïna de l'antigor. Ai! Els autèntiques aromes que la memòria evoca, encara hi són!

Hem volgut des d'*INCA REVISTA* parlar de totes aquestes coses amb uns quants inquers que amablement ens han respost les preguntes que reproduïm a la pàgina 5.

Francisca Amengual Llompart de "Can Rovell". **Venedora ambulant.**

- 1.- Des de molt petita sempre ha venut al Dijous Bo, a la plaça de l'Ajuntament amb els seus pares. Fa cent anys que la seva família participa en el Dijous Bo.
En aquell temps s'oferien els torrons elaborats a Can Guixa, Can Delante i Ca L'Estrella, a més d'avellanes, caramels, figuretes de sucre, mistos de fer pets, pedres fogueres i els rosaris, fets seus amb panellets de Campos i codonyat que els havien sobrat de les fires.
- 2.- En aquell temps la gent hi estava tot el dia, ara vénen per un parell d'hores. A això ha contribuït, entre altres coses, les facilitats actuals del transport.
Des del la taula de la plaça veia com compraven les olives i el safrà al carrer de les Garroves.
- 3.- Creu en el progrés. Està d'acord en què es contracti gent nova per donar-li un altre aire.
- 4.- No hi troba a faltar res. Ara bé, ens explica: el Dijous Bo és també fira i no només mercat.
- 5.- Tots els actes culturals són oportuns ja que vaig a moltes fires i a cada poble n'hi organitzen.
- 6.- Crec que el Dijous Bo s'hauria de mantenir sempre viu com ara. Record que les tres fires anteriors, durant uns anys no hi havia ningú, i molts d'inquers sabien que era fira quan ens veien a nosaltres darrera la taula. En certa manera hem ajudat a mantenir vives les tradicions del nostre poble.

Bartomeu Martorell Bestard, gerent d'una empresa de pell

- 1.- De festa major. Aquest dia ho record, sobretot, perquè a canostra es mejava el torró i, com abans hi havia més poques coses, s'assaborien més. També m'agradava ja de jovenet aquella bulla i animació que tenia el carrer Major.
- 2.- Crec que ha anat evolucionant amb el temps. Si abans la gent anava en carro i en bicicleta, ara s'exposen els cotxes i les novetats en les que hi ha més alta tecnologia, i això és evolucionar. Supòs que la maquinària agrícola té més tradició, ja que el pagès aprofitava aquest dia per veure tot allò que li era interessant.
- 3.- Personalment, me pareix que està bé. La desfilada de models, feta conjuntament amb els comerciants de la pell, és una innovació que pot ser un al·licient molt atractiu per la gentada que ens visita, ja que a Inca hi ha molta gent que treballa i viu de la pell. El fet de potenciar aquest sector tan ampli crec que ens pot beneficiar a tots.
- 4.- Crec que a les entrades més importants a la nostra ciutat hi falta il·luminació o més ambient de festa. Hi afegesc que, com l'any passat que es va fer l'exposició en el tram de General Luque, això és un èxit, perquè degut a la proximitat de l'estació del tren és un lloc de pas que dos anys enrera es desaprofitava.
- 5.- Sí! De fet, jo crec que sempre n'hi ha hagut. El problema, més que dels organitzadors, crec que és dels inquers, que no hi assisteixen massa, començant per ami mateix. Però sí que hi haurien d'estar més presents. I més aquesta setmana tan significativa per a la ciutat d'Inca.

INCA REVISTA

- 1.- ¿Quins records té del Dijous Bo durant la seva infància o joventut?
- 2.- ¿Com creu que ha evolucionat al llarg del temps?
- 3.- ¿Què opina que l'Ajuntament hagi contractat una empresa per organitzar-lo?
- 4.- ¿Què troba a faltar o que hi afegiria a aquesta fira els propers anys?
- 5.- ¿Considera que s'haurien d'organitzar més actes culturals i lúdics amb motiu d'aquesta celebració?
- 6.- Pot manifestar alguna opinió més entorn al Dijous Bo.

Bartomeu Llinàs Maura

Agricultura forestal i serradora. President de l'Associació de Veïns de Son Amonda.

1.- *La meua vida s'ha desenvolupat sempre vora la plaça del Bestiar. Record sobretot que els muls que venien a vendre els pagesos els provaven dins la serradora de mon pare. La prova consistia en fer-los estirar un tronc per temptejar la seva força i habilitat.*

També record que els pagesos duïen els primers porcs grassos a punt per fer matances.

L'amo en Corró dels carros pel Dijous Bo mostrava els diferents models de carro per vendre.

2.- *S'han substituït els muls pels tractors. A més, abans els pagesos venien per vendre i per comprar, en canvi ara els productes són més d'exhibició.*

També estaven tot el dia per fer barrines, ja que havien de pensar molt les compres.

3.- *Els inquers tenen capacitat, demostrada durant anys, per organitzar el Dijous Bo, emperò si s'ha contractat aquesta empresa suposam que és per millorar-lo. Tal volta el regidor encarregat de fires i mercats, amb tanta tasca al davant, s'ha vist incapaç de dur endavant una fira com aquesta.*

4.- *Hi manca el futbol de primera divisió, ja que atreïa a uns afeccionats determinats i hi hauria gent més variada.*

5.- *Seria adequada alguna exposició etnològica d'eines del camp amb les corresponents explicacions, comparant-les amb les eines o màquines que s'utilitzen actualment.*

6.- *El Dijous Bo és el pare de moltes fires de Mallorca, donada la importància que té Inca, situada al centre de Mallorca. El senten molts de mallorquins ja que ve gent de tot arreu.*

Antoni Serra Mateu

Constructor. President de l'Associació de veïns del Blanquer.

1. *El que més recorda és la varietat d'animals que hi havia exposats a la Plaça del Bestiar. També recorda que, seguint la tradició, compraven el torró a la parada de "Can Rovell" i que, així mateix, compraven alguna joguina de cartró.*

2. *Ha evolucionat molt. S'ha obert molt. L'exposició de maquinaria ha mostrat als mallorquins el progrés de les màquines per treballar en el camp.*

3. *Inca té gent preparada per dur-lo endavant. Ara bé, si és per millorar-lo, "chapeau".*

4. *Els actes de la setmana del Dijous Bo no estan prou repartits per les barriades d'Inca, cosa que veuria amb molts bons ulls.*

5. *El grau cultural de la població d'Inca és molt baix. Consider que s'haurien d'organitzar concerts de música clàssica i teatre, insistint en què els actes es reparteixin per les barriades.*

6. *Estic content que al Dijous Bo d'enguany hagi fet bon temps i que tot surtis molt bé. Vull sempre que pel Dijous bo la gent es trobi a gust.*

Un altre *Dijous bo* amb TV- INCA

Com ja va passar l'any passat, una de les novetats del *Dijous bo* respecte a fa dos anys fou la seva retransmissió ininterrompuda des de les emissions de TV-Inca. Al·lots, joves, curiosos, madones, forasters, autoritats municipals, comarcals i insulars... tothom hi va dir la seva. I, sobretot, tothom ho va poder veure des de casa seva.

Hem de dir que això no és fruit de la casualitat, ja que ve de ben enrera. TV-Inca ja ha començat el seu setè any des de la posada en funcionament de la Televisió local. El projecte inicial que neixia com una joguina, anava, poc a poc, agafant força i avui és un important mitjà de comunicació inquer. Molta gent segueix amb interès les seves emissions, no només a Inca, sinó a tota la comarca del Raiguer

En aquests moments la plantilla de TV INCA, està integrada pel següent personal: **Guillem Coll**, com a president de *Falcó*, entitat que fa possible les activitats de la mateixa TV d'INCA. En **Pep Codony**, és el *Director de Programes*, en **Paco Flix** és el *Coordinador* de les activitats. També juga un paper important en **Joan Jaume**, que és l'*enregistrador i muntador* dels programes.

A més d'aquestes persones, no hem d'oblidar la feina que fan a TV INCA Toni Coll, Cati Ramis, Llorenç

Morro, Margalida Pujades, Pere Castelló, etc. A darrera i dins la direcció també es compta amb la col·laboració d'en Pere Amer, Joan Fluxà, Llorenç Ramon.

Pràcticament durant un any va haver-hi emissions el dimarts, dimecres i divendres.

Amb la inauguració dels nous estudis es pretén tenir una seu pròpia i que els convidats o persones interessats en la tasca de TV d'INCA, tinguin un lloc adequat, fàcil i accessible. S'ha acostat el mitjà al poble. A la festa d'inauguració dels seus nous estudis a la barriada de Crist Rei l'estiu passat, fou molt nombrosa la concurrència. També aquest acostament es demostra a tots els actes i activitats que es duen a terme.

La programació de TV INCA arriba a tota la comarca; si bé algunes zones encara tenen problemes de

recepció, aquests s'intentaran resoldre.

Un membre de TV INCA, en Pep Codony, forma part de la Junta Directiva de la *Federació de Televisions Locals de les Illes Balears*.

Ja l'any vinent TV-Inca informarà oportunament de les novetats que vol introduir.

En un intent més d'acostar la TV d'INCA al poble, la Delegació de l'OCB d'Inca possiblement disposarà d'un espai divulgatiu i cultural. L'OCB ja ha donat el seu oferiment per col·laborar en les tasques de normalització lingüística (sobretot en aspectes de correcta grafia) i també en totes les activitats de tipus cultural i divulgatiu que s'escaiguin. ■

**moda
Pell**

Avinguda General Luque, 164 - Tel. 502512 - INCA (Mallorca)

TV - INCA

DIMARTS vespres de a

DIMECRES dematins
Repetició a la

DIMECRES vespres de a

DIJOUS dematins
Repetició a la

Una de les galeries o qanats

El “qanat o foggara” és un sistema de captació que es basa en la localització de l’aigua subterrània per mitjà d’un pou i el drenatge posterior d’aquesta per gravetat obrint una galeria que, amb un pendent molt feble permet la circulació de l’aigua fins a la superfície ⁽¹⁾.

A la *Font de la Canaleta*, que s’hi entra per una porta que dona a un antic carrer que constitueix ara un cul de sac, hi arriben dues galeries o “qanats”, una provinent del nord i l’altra de l’oest, l’origen d’ambdues es troba en dos indrets distints, on hi ha els pous, actualment secs. Les galeries tenen en el centre una canaleta,

per on circulava l’aigua, i estan cobertes de volta de marès. És interessant també la coberta dels dos pous.

Els qanats constitueixen un sistema generalitzat a les contrades on falta l’aigua superficial. A Mallorca ja eren habituals en el període musulmà i baix medieval ⁽²⁾.

Els qanats de la Font de la Canaleta originàriament devien ser molt antics; ara bé, les galeries que conservam, tal com es troben ara, pensam que són del segle XIX o principis del XX.

La *Font Vella* és un pou que es troba situat al final

Els QANATS

DE LA

FONT DE LA CANALETA

I LA

FONT VELLA D'INCA

del carrer *Pius X* devora el camí de *Son Estaràs*. De forma rectangular, té una profunditat de 17,5 metres i mesura 4,40 per 3 metres a la part més fonda i aproximadament 5 x 4 metres a dalt, vora el coll. Està cobert per una volta rebaixada, feta de marès i pedra. Els primers quatre metres del pou estan folrats de marès i la resta està excavat dins la roca. El coll, molt malmès, és de pedra viva.

A una referència documental de 1289, apareix el nom de “FONT DE LA VILA” i se situa llavors, al voltant d’Inca, una horta de certa importància que es devia regar d’aquesta font ⁽³⁾. Per les referències històriques podem suposar que la “Font de la Vila” i la “Font Vella” corresponen al mateix pou.

(1)

CARBONERO, Maria Antònia: “*El Qanat de la Font Vella d’Inca*”. Programa de les Festes Patronals d’Inca de l’any 1989.

(2)

BARCELÓ, M., CARBONERO, M.A., MARTÍ, R. i ROSSELLÓ, G.: *Les aigües cercades. Els qanats de l’illa de Mallorca*. 1986.

(3)

CARBONERO, M. A.: *op. cit.*

Entrada a un dels pous de la Font de la Canaleta

A partir del segle XVI les notícies documentals sobre la *Font Vella* són constants, essent la primera d'elles del maig de l'any 1570, continuant durant els segles posteriors ⁽⁴⁾.

Les dades històriques ens confirmen que la *Font Vella* va ser usada fins al nostre segle, en què es degué abandonar. A l'any 1975 un escrit la descriu com un munt de mitjans, per evitar que s'hi tiri material procedent d'enderrocs i tota casta de fems ⁽⁵⁾.

Des de finals de setembre i fins dia 9 d'octubre de 1992, per iniciativa de Bernat Amengual, President de la Comissió d'Urbanisme del Ajuntament, s'ha treballat per netejar el pou de la *Font Vella*. S'ha trobat restes sense cap tipus de valor, molta brutor i fang.

També s'ha pogut comprovar que, en el fons del pou, arriba un cabdal d'aigua d'uns 20.000 litres per hora.

Estam obligats a la conservació i rehabilitació, tant del conjunt de la Font de la Canaleta com de la Font Vella, entre d'altres, per una sèrie de raons:

→ L'antiguitat i la història d'aquestes obres hidràuliques ens obliga a conservar-les per a les generacions futures. No oblidem que una d'elles, possiblement, va ser la font de la vila.

→ El topònim *Font Vella* no es freqüent aplicat a un pou. La pròpia importància d'aquestes paraules aconsellen la conservació del lloc, origen del nom. També és definitori el nom de *Font de la Canaleta*,

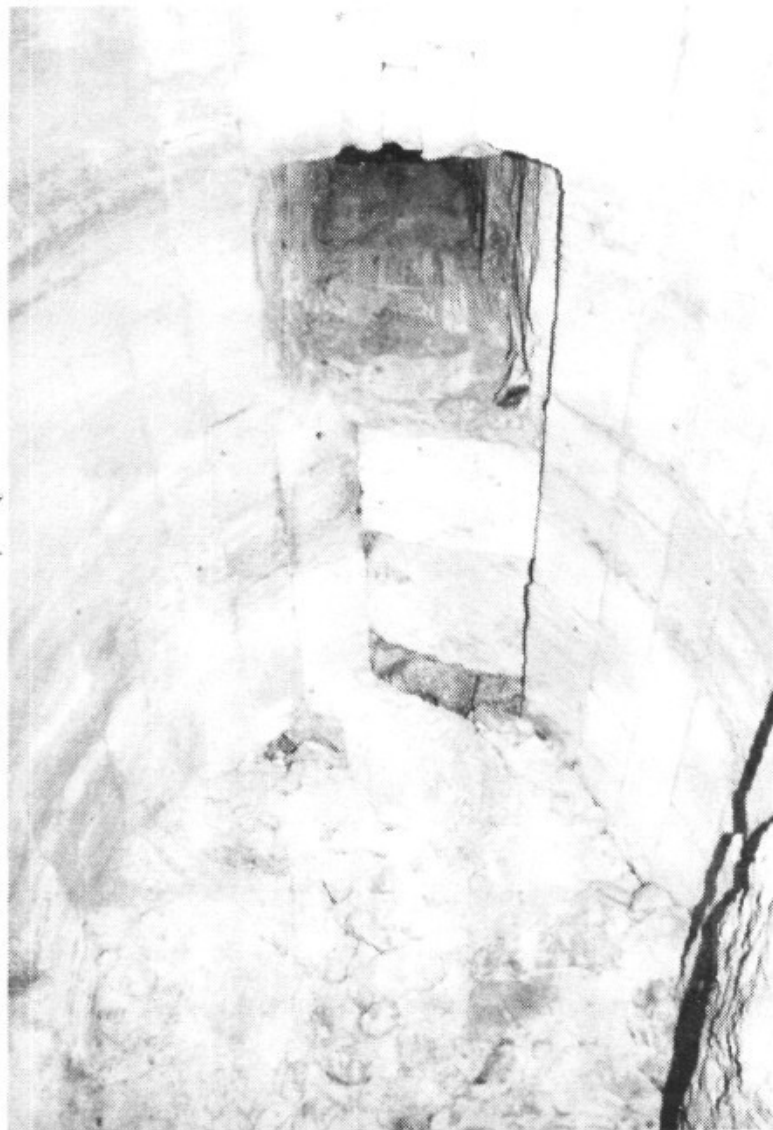
ja que l'aigua hi arriba per les canaletes de les dues galeries.

- La Font Vella i el conjunt de la Font de la Canaleta poden formar part d'una **zona verda**, dins la nova urbanització que hi ha en projecte, contribuint a enriquir l'entorn. Inca està molt mancada de monuments. Aquestes fonts poden ser unes obres històriques més de la ciutat.
- Tant la Font Vella com la Font de la Canaleta poden tenir finalitats didàctiques, donada la importància que ha tingut la captació d'aigua al llarg de la història i que té encara actualment. Les dues fonts estan pròximes i podrien ser visitades per estudiants i altres persones interessades.
- Finalment, no hem d'oblidar la part pràctica. Al pou de la Font Vella un cabdal d'uns 20.000 litres hora, tan sols a 17,5 metres de profunditat, és una reserva important d'aigua, que pot ser aprofitada quan faci falta.

⁽⁴⁾ COLI, Joan: "Notícies retrospectives: Sa Font Vella". Programa de les Festes Patronals d'Inca de l'any 1975.

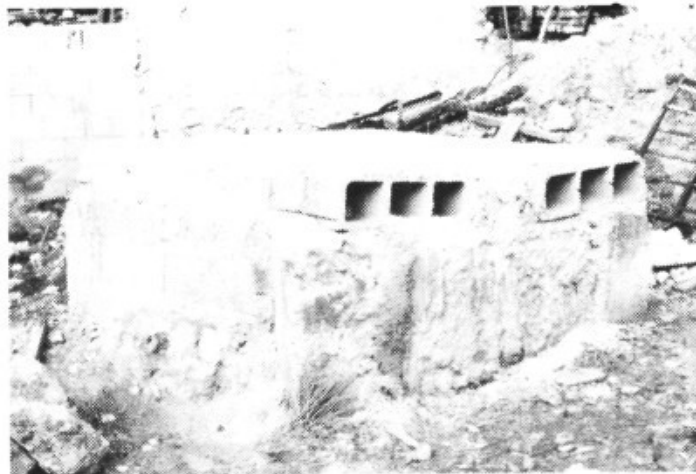
⁽⁵⁾ COLI, Joan: *op. cit.*

Coberta de volta de marès d'un dels pous

Entrada als qanats de la Font de la Canaleta

Pou de la "Font Vella", tapat una vegada acabada la neteja de l'interior.

**CONSELLERIA
DE CULTURA,
EDUCACIÓ
I ESPORTS
GOVERN BALEAR**

Texte i fotos: PERE RAYÓ BENNÀSSAR

Carrer que condueix a l'entrada dels qanats i marge sobre el que s'hi crearà una petita zona verda.

EDUCACIÓ INFANTIL

En els dos darrers números d'INCA REVISTA heu pogut informar-vos d'alguns aspectes, més bé generals, de la *Llei Orgànica del Sistema Educatiu* (LOGSE). En el núm. 29 vaig donar una visió general de la llei i en el núm. 30 vaig comentar les raons que creia feien necessària la nova llei.

Veurem avui el tram del sistema educatiu de l'Educació Infantil que abans es deia *Pre-escolar*.

Segons ens diu el Reial Decret que estableix el currículum, l'Educació Infantil ha de facilitar als nins i nines experiències que estimulin el seu desenvolupament personal complet. Aquesta etapa ha de ser considerada com a punt de partida d'un procés que continuarà en altres trams educatius i ha de contribuir de manera eficaç a compensar tot tipus de desigualtats, entre d'altres, algunes mancances que tenen el seu origen en les diferències de l'entorn social, cultural i econòmic, sense que això signifiqui deixar de reconèixer les diferències psicològiques dels nins, que han de ser educativament ateses.

És de tothom conegut que en el sistema educatiu espanyol mai no s'ha donat importància a aquest tram educatiu, encara que s'hagin canviat i fet lleis noves. No ha estat mai obligatori ni tampoc gratuït.

L'etapa que comprèn fins als 6 anys i està organitzada en dos cicles de tres anys de durada cada un (0-3 i 3-6).

OBJECTIUS:

Conèixer el propi cos i les possibilitats d'acció.
Relacionar-se amb els demés en les distintes formes d'expressió i comunicació.
Explorar i observar el seu entorn natural i social.
Adquirir autonomia progressiva en les activitats habituals.

L'art. 4t del RD del currículum defineix, clarament i amb més extensió, els objectius enumerats i que hauran d'haver aconseguit els nins en acabar el segon cicle de l'etapa.

ENSENYANÇA:

Els continguts educatius s'organitzaran en àrees que es corresponguin amb àmbits propis de l'experiència i desenvolupament infantils. Activitats globalitzades que tinguin interès. ↗

↗ La metodologia estarà basada en les experiències, les activitats i el joc en un ambient d'afecte i de confiança.

A l'anex del mateix RD hi trobam les següents àrees del currículum de l'Etapa:

A.- Àrea d'identitat i autonomia personal, amb els següents continguts:

- a/ El cos i la pròpia imatge (el cos, sensacions i percepcions, sentiments i emocions).
- b/ Joc i moviment (postures del cos i moviments en l'espai i en el temps, orientació a l'espai i el temps).
- c/ L'activitat i la vida quotidiana (postures en el joc, a casa, normes elementals de relació i convivència).
- d/ La cura de si mateix (salut, la higiene en la relació personal, aliments i hàbits d'alimentació, el dolor corporal, la cura de l'entorn i el benestar de la persona).

B.- Àrea del medi físic i social, amb els següents continguts:

- a/ Els primers grups socials (família i escola, hàbitats relacionats amb el grup familiar i escolar).
- b/ La vida en societat (formes d'organització humana segons els distintes paisatges, els serveis com a béns de tots, els mitjans de comunicació, les formes socials del temps).
- c/ Els objectes (objectes habituals i no habituals, utilització dels mateixos).
- d/ Animals i plantes (els éssers vius, animals i plantes de l'entorn, altres de més lluny però de l'interès del nin, relacions entre l'home, els animals i les plantes).

C.- Àrea de la comunicació i representació, amb els següents continguts:

- a/ Llenguatge oral (necessitats més habituals d'expressió i comunicació, formes establertes per iniciar, mantenir i acabar una conversació, textos orals de tradició cultural: contes, refranys, dits populars, cançons, etc...).
- b/ Apropament al llenguatge escrit (la llengua escrita com a mitjà de comunicació i

informació, instruments de la llengua escrita: llibres, revistes, contes, cartells, etc...).

c/ Expressió plàstica (materials útils, diversitat d'obres plàstiques: pintura, escultura, programes de televisió, pel·lícules, fotografia, dibuix, etc...).

d/ Expressió musical (renous, silenci, música, cançó; propietats sonores del cos, dels objectes i dels instruments musicals; folklore i altres cançons, danses populars).

e/ Expressió corporal (control del cos: activitat, moviment, respiració, relaxació, repòs; possibilitats expressives del cos: sentiments, emocions, necessitats).

f/ Relacions, mesura i representació dins l'espai (color, forma, tamany, semblança i diferència; quantificadors bàsics: tot/res, mateix/diferent, un / varis; el nombre; la mesura; formes i representació en l'espai: formes planes, cossos geomètrics).

L'anex té dos apartats més dedicats als següents temes:

Organització en Cicles:

Concretament, com ja diu la LOGSE, en dos cicles. Encara que cal tenir present que tota l'Etapa de l'Educació Infantil constitueix una etapa integrada, ja que el desenvolupament del nin és un procés continu en el qual no és fàcil delimitar moments de clara diferenciació o ruptura.

Principis Metodològics de l'Etapa:

Diu clarament que s'ha d'actuar amb un principi de conjunt que suposa que l'aprenentatge és el producte d'establir múltiples connexions i relacions entre el que és nou i el que ja s'ha après.

També ressalta la importància del joc com a activitat pròpia d'aquesta etapa.

Els aspectes afectius i de relació són importantíssims en l'Etapa.

L'avaluació ha de ser global, contínua i formativa, posant com a tècniques més escaients, les entrevistes

amb els pares i l'observació directa i sistemàtica del nin per part del professorat.

L'Etapa, sens dubte, té un marcat caràcter preventiu i compensador.

CENTRES:

Els centres podran impartir bé el primer cicle, bé el segon o bé ambdós cicles.

Es podran establir convenis de col·laboració amb Corporacions Locals, altres administracions públiques i amb entitats privades.

Jaume Gual Mora

Inspector d'Educació

Per a més informació, consultau:

LOGSE.- Capítol 1r, arts. del 7è a l'11è.
Disposicions Addicionals 8ª i 17ª.
Disposició Transitòria 1ª.

DECRET.-

RD 1330/1991 de 6 de setembre, (BOE de 7 de setembre) sobre *Aspectes Bàsics del currículum d'Educació Infantil*.

RD 1333/1991 de 6 de setembre, (BOE de 9 de setembre) que estableix el *currículum de l'Educació Infantil*.

Conversa amb...

Joan Huguet

El nostre personatge d'avui és en Joan Huguet Genestra. És un home experimentat i entès del nostre folklore d'Inca, sobretot, en el que fa referència als balls i dances.

En Joan va néixer a Inca l'any 1949 al carrer número 28 de Sant Bartomeu. Encara recorda la seva infantesa amb melangia i al mateix temps amb complaença. Aquells dies plens de goig acriaturat i adelitament quan amb la seva padrina anava veure amb cadira aplegadissa els balls i dansaires davant la Sala.

Les paraules d'en Joan surten a corre-cuita i a raig fet. Les seves recordances omplen tot un passat d'estampes estimades i estojades amb gelosia dintre del seu racó més preat.

- Joan, ¿quan començares a ballar?

Sense pensar-hi m'ho conta tot fil per randa. La seva memòria és prodigiosa; recorda els més petits detalls.

Vaig començar a ballar als 27 anys. I tot gràcies a l'Obra Cultural Balear d'Inca, que organitzà un curs de ball de bot amb en Biel "Caragol" de Sineu. Tot seguit, hi anava cada setmana a casa seva per perfeccionar-lo; i així, cada vegada més, em vaig obrir de bat en bat en aquest món tan encisador com és el ball mallorquí.

Vaig començar gràcies a l'OCB amb en Biel CARAGOL de Sineu

De cop descuit s'aixeca i em comença a mostrar àlbums plens de fotografies de la REVETLA D'INCA. Quan parla de la Revetla es nota un "escalfó" interior d'admiració cap aquest grup. Hem de dir que els seus avantpassats també gaudiren de força estimació cap a la música. El seu pare Joan tocava "el redoble" a Can Rotger i en Joan "Boqueta" va ser un gran ballador.

- ¿Quan t'incorporares a la REVETLA D'INCA?

Com et deia, després d'haver fet aquests cursos de ball de bot, ens reunim cada setmana amb un grup d'amics per a seguir practicant; això va ser en el local allà on o era un temps el taller de Can Vic. I així, de mica en mica, ens integrarem a la REVETLA D'INCA. Foren uns anys de recerca, d'estudi i de treball amb el suport d'en Jaume Serra. Gràcies també al nostre amic Antoni Galmés que ens assessorà a mans besades i a la valenta.

- Tenc entès que deixares la REVETLA D'INCA per incorporar-te a "AIRES DE MUNTANYES" de Selva.

No espera que acabi la pregunta i em contesta a cop calent:

Això no és veritat! Jo mai he deixat la Revetla d'Inca, sinó que compaginava els balls d'aquestes dues agrupacions alhora, fins que es va fer pesat i vaig decidir-me quedar amb la Revetla.

Sent una gran admiració per en Jaume Serra i parla a cuita-corrents elogiant aquesta figura tan considerada i significativa per tot el poble inquer.

En Jaume Serra -em diu- provenia de Sa Revetla i del grup L'Art Vell. Unificà aquests dos grups, conservant les maneres més antigues dels balls, com també ha mantingut distints tipus de vestits folklòrics: els de festa, els de camp

i els de la gent noble del poble. Els balls de Sa Revetla són els que es ballaven al Raiguer. Puc dir amb seguretat que SA REVETLA D'INCA és l'únic grup d'Inca que conserva les característiques pròpies a la nostrada.

Joan Coromines, és una adaptació catalana del mossarabisme "Kosair". Els cossiers assistien a les festes religioses del poble on dansaven, preferentment, dins l'església, en el presbiteri i al peu de l'Altar Major.

Antigament, a Mallorca, es ballava aquesta dansa religiosa encara que només alguns pobles han conservat aquesta tradició: Algaida i Montuïri, Manacor i Alaró. A Pollença i a Palma fins fa poc. Inca, gràcies a Sa Revetla d'Inca enguany ha reinstaurat el ball des Cossiers: presentada en públic el maig passat l'hem tornada veure el passat diumenge, diada patronal de Santa Maria la Major.

- Joan, ¿podem dir amb seguretat que a Inca es ballava aquesta dansa?

Sense dir res, s'aixeca i em fa escoltar unes quantes gravacions. "La font oral està renovant la nostra manera d'entendre el passat i la nostra manera de treballar; a més, és una font nova, quasi no explorada, i que sempre obre portes: les de la saviesa i del sentit comú de la gent. Potser, en part, gràcies a la font oral, deixarà de ser només el relat d'allò que va incor-

Es tornarà a ballar la dansa des Cossiers el dia de Pasqua

porar-se i, potser, la font oral permetrà d'incloure l'experiència dels qui foren majoria" (Mercè Vilanova al pròleg del llibre "LA HISTÒRIA ORAL" de Joan Miralles).

Les gravacions del Pare Martorell -em diu- com també les gravacions de na Bàrbara Ferrer Perelló i d'en Jaume Serra en són una vertadera mostra. Na Bàrbara, nascuda l'any 1923, ja havia sentit parlar del seu sogre Mateu Corró Fiol, gran ballador inquer, que havia dansat el Ball des Cossiers com també "Los Lanceros de la Reina", aquest darrer, importat pel Cardenal Despuig a la darrereria del segle XVIII. També tenim el testimoni d'en Jaume Serra, que va aprendre aquesta dansa des Cossiers del seu oncle "en pa taleca".

- ¿Quan ballau aquesta dansa?

De conformitat amb les autoritats civils i eclesiàstiques, es balla el dia de Santa Maria la Major i el dia de Pasqua a la Parròquia de Santa Maria la Major,

Em mira de coa d'ull i me'n floca aquesta:

Jo som d'un altre temps.

- ¿Com són les altres agrupacions d'Inca? ¿Què hi penses?

Pareix que li he tocat el voraviu i resta mut. La seva boca s'ha closa i no ha volgut dir res.

- ¿Seràs tu l'hereu d'en Jaume Serra?

No tenc cap pretensió; així i tot, no vull dir que no ho pugui ser. A SA REVETLA D'INCA hi ha gent prou preparada.

- ¿Com qui?

Na "Xaro". Balladora fina i elegant. Basta veure-la ballar. A més, SA REVETLA té una junta que governa l'agrupació i es considera l'hereva d'en Jaume Serra.

Durant aquesta vesprada no podem deixar de parlar dels balls des Cossiers, dansa religiosa que va ser reinstaurada per SA REVETLA D'INCA. Aquesta dansa no es ballava feia més de cent anys; per tant, no podem parlar mai d'una innovació sinó d'una recuperació digna d'elogi i aplaudiment. Encara que no s'ha trobat documentació escrita, es tenen fonts fidedignes que mereixen tota autoritat.

El ball des Cossiers és una dansa molt antiga i, segons el fillòleg

amb la possibilitat d'acompanyar Jesús Ressuscitat a la processó.

- **Joan, crec que seria bo que ens diguessis com són els vestits.**

Els DANSAIRES, Cossiers, duen espadnyes d'espart, blanques, com també del mateix color les calces plenes de cascavells; calçons blancs més estrets que els ordinaris de pagès; un faldó de color diferent per a cada Cossier amb flocs amples també dels colors de cadascun dels Cossiers; una camisa a l'antiga, blanca; damunt la camisa, una capeta que ha degenerat amb un coll gros; un capell forrat amb els mateixos colors de cada faldó dels Cossiers i un mocador a cada mà. No hi ha alfabeguera. Hem optat per dur rams de murta que deixam com a ofrena damunt els presbiteri.

La DAMA també du espadnyes d'espart, blanques, i calces del mateix color; calçons fins als genolls, també de color blanc; dues o tres faldetes blanques amb un floc vermell; vestit a l'antiga amb un cinturó. A les mans, un manat de flors amb els colors dels faldons dels Cossiers; també duu un capell blanc forrat.

La dama i els cossiers duen escapularis de sants pel capell i vestit. Al lloc d'honor, tots duen Santa Maria la Major i l'Escut d'Inca.

- **¿I els dimonis?**

Encara no els hem incorporat, però pensam fer-ho prest, com també la possibilitat d'incloure altres personatges.

S'ha fet tard. Una pluja delicada ha humitejat els carrers d'Inca, i una foscor il·luminada entra en silenci dintre dels nostres somnis d'aquells temps daurats de nostra infantesa. La lluna ens mira consirosa i el gotellim cau sense dir res sota el llambrec d'un besllum captivador.

BERNAT FORTEZA

EL SOMNI D'UN MAL SO

Parlam de *qualitat de vida* tenint present uns contenidors, verds d'esperança, per bé que el ciutadà prengui consciència del reciclatge de les deixalles, però aquestes no són sols els vidres, els papers o els plàstics. És que hi ha una altra casta de contaminació que rares vegades ens aturam a pensar-hi. I aquesta es diu acústica. Soroll domèstic i urbà en el treball i en els comerços, en els mercats i en els magatzems... arreu sempre ens acompanya el so, que no seria tan greu si fos més natural i no tan manipulad.

Qualsevol buit del nostre temps l'hem d'omplir de decibels sense aturar-nos a classificar i a dosificar. Com si es tractàs d'una dosi diària de qualche substància al·lucinògena. (L'ull es tanca a voluntat, l'orella no).

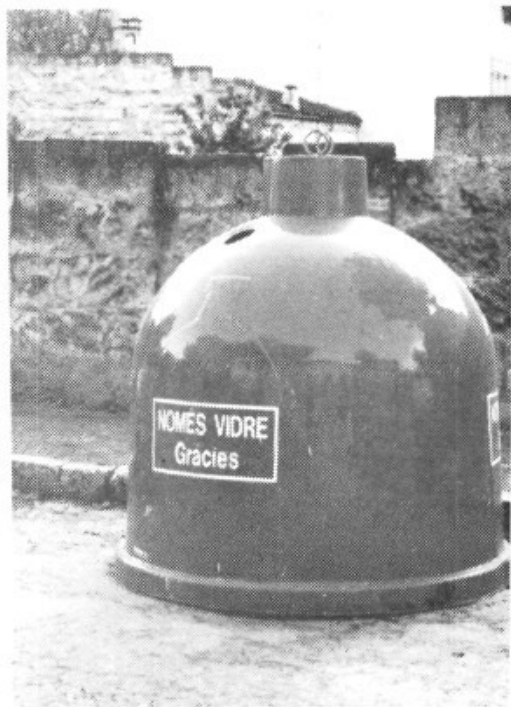
La música litúrgica esdevé com una mena de "pupurri" nostàlgic i, així, tant sentim cànctics d'un estil pseudo-folklòric, música-disco o la "Primavera" d'Antonio Vivaldi. ¿No caldria més rescatar el que ha estat concebut per a aquest culte amb un mínim de qualitat?

Hem rescatat el ball de bot i proliferen les festes de barriada i és molt plausible que procurem que la gent es desferri de la pantalla màgica. Però també caldria més no saturar tant el calendari i pujar la qualitat de tot això.

Incidint més en el món del so, diria que iniciatives com la dels CONCERTS DE PRIMAVERA s'han de continuar i no esser, com altres vegades, un fet aïllat. Ara bé, s'han de divulgar millor aquest tipus d'actes i d'altres, perquè la gran majoria passen desapercebuts.

Un dels components essencials dels nostre esdevenir quotidià és el so i el soroll. Millorem aquest i millorarà la nostra sensibilitat i equilibri.

MIQUEL GUAL

L'Orleo HARPÀ D'INCA s'estrenà en terres peninsulars d'ençà els 70 anys de la seva fundació. Els veim actuant aquí al Monastir de El Castañar en terres castellanes del Valle del Béjar que està regit per Pares teatins, molts d'ells mallorquins. Després anaren a Salamanca.

PARAULES i SILENCIS

La vida i la mort

Novembre, en la tardor daurada, comença el mes en color de dol per els qui ploren la pèrdua d'un ésser estimat. Mes el tema de la vida i la mort, és comú a tothom...

Voldria, de manera especial, que els qui sentiu l'absència esquinçadora d'una mort, hi trobàssiu també amb la lectura d'aquestes frases el consol i la resignació que jo hi he trobat. Talment com la frase que encapçala la triadella, amb aquesta esperança les he seleccionades:

per CATALINA AMER

⊕...Com si davant un fet que no s'explica, davant un mal que ens consumeix, no fos consol trobar-hi una frase que no diu res, però que ens retorna la pau... I, sobretot, ens ofega el remordiment.

⊕- La mort no ens roba els éssers estimats, al contrari, ens els guarda i immortalitza en el record. La vida sí que ens els roba moltes vegades i definitivament.

⊕ - El segell de la mort dóna valor a la moneda de la vida i fa possible comprar allò que té més alta vàlua.

⊕- La mort d'un amic, com la caiguda d'un pi gegantesc, deixa un espai en el cel.

⊕- La mort d'un jove és un naufragi; la mort d'un vell és un atracar al port.

⊕- El que importa no és que la vida sia llarga, sinó que sia bona.

⊕- El fet de la mort és comú, mes les petjades de l'absència, no.

⊕- La mort és un fenomen ben senzill. Sols la gent ho complica.

⊕- S'ha de plorar quan els homes neixen, i no quan moren.

⊕- No és morir el que ens fa mal; ens fa més mal la vida.

⊕- Més trista que la mort, és la manera de morir.

⊕- Hi ha, doncs, remei per a tot, excepte per a la mort.

⊕- El neci tem la mort i fuig d'ella; el bo la cerca, el savi l'espera.

⊕- Si encara no coneixem la vida, ¿com podem conèixer la mort?

⊕- El final de la comèdia humana és sempre sanguinolent: la mort.

⊕- La vida dels morts consisteix en trobar-se presents en l'esperit dels vius.

⊕- Els mals que no tenen força per acabar la vida, no han de tenir-la per acabar la paciència.

⊕- La necessitat de morir proporciona a l'home savi una raó per a poder suportar les penes de la vida.

VOLEM L'HOSPITAL COMARCAL AINCA, JA!

L'Obra també

INSTAL·LACIONS D'AIGUA I ELECTRICITAT

Isidre Martín Martorell

N.I.F. 78186164-X

C/Teatre, 11 07300 INCA ☎ 50 04 61

PAPERERIA

Cervantes

Vialla, 140 ☎ 98 37 99

INCA

DELS CARRERS D'INCA

GUERRA DE LA INDEPENDÈNCIA:

Com ja s'havia fet abans amb la reconquesta, la "Guerra del Francès" o de la "Independència" serà una manera de glorificar els fets d'armes que protagonitzaren els espanyols contra la seva subordinació a la política imperialista de Napoleó. Aquests carrers són:

- C/Bailén ☞ Primera derrota significativa dels francesos.
- C/Dos de Maig ☞ Resistència de Madrid. Dia autònom de la Comunidad de Madrid.
- C/Goya ☞ La seva pintura dona testimoni de la Guerra.
- C/Trafalgar ☞ Derrota de l'esquadra franco-espanyola per Nelson.

ALTRES:

La resta de carrers que podrien ser susceptibles de modificació són principalment els que fan referència a determinats aspectes de la intel·lectualitat més amb sintonia amb els plantejaments del Règim: escriptors, pensadors o inventors, en molts de casos discutits o simplement de poca transcendència. Aquests carrers són:

- C/Isaac Peral ☞ se li atribueix erròniament l'invent del submarí.
- C/Juan de la Cierva ☞ inventor de l'autogir.
- C/Verge de l'Esperança ☞ Mare de Déu gens significativa per nosaltres.
- C/Menéndez Pelayo ☞ historiador i crític ultra-espanyolista.
- C/Miguel Servet ☞ poc significatiu.
- C/Numància ☞ poble celtiber (Soria) destruït pels romans.
- C/Pérez Galdós ☞ escriptor espanyol del realisme del segle passat.
- C/Pius XII ☞ Papa del segle XX que pactà amb Mussolini.
- C/Ramón y Cajal ☞ investigador no massa significatiu.
- C/Rubén Darío ☞ si bé va tenir contactes amb Mallorca, no és significatiu.
- C/Sant Pius X ☞ Papa de principis de segle enfrontat amb la modernitat i els canvis.

C/Torres Quevedo ☞ inventor de màquines enregistadores poc significatiu.

Plaça d'Espanya ☞ denominació imposada pel Règim franquista.

Les denominacions de possibles nous noms de carrers que tot seguit es proposen són un punt de partida obert i no té present topònims que popularment serien més escaients. Es preveuen els següents grups:

INSTITUCIONS PRÒPIES: Es pretén recordar aquelles institucions que durant l'època del Regne de Mallorca incidiren en l'autogovern dels mallorquins:

- C/Sindicat Forà ☞ institució de defensa de la Part Forana.
- Avinguda del Gran i General Consell ☞ assemblea governativa de Mallorca.
- C/Corts Catalanes ☞ Mallorca hi participà temporalment. Són considerades com el primer precedent de Parlament a Europa.
- C/Corona d'Aragó ☞ atès que el carrer "Corona" no determina quina Corona.

PERSONALITATS VINCULADES A LA NOSTRA LITERATURA:

La llengua catalana, com a pròpia de Mallorca, mereix un reconeixement explícit en la nostra toponímia urbana. Cal incorporar-hi aquelles personalitats o fets que encara ho hi figuren:

- C/Francesc de Borja Moll ☞ filòleg menorquí. Diccionari DCVB.
- C/Pompeu Fabra ☞ forjador de la gramàtica catalana moderna.
- C/Antoni Mª Alcover ☞ filòleg. Diccionari DCVB. Recopilador de les "Rondaies". Primer President de l'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS.
- C/Ausiàs March ☞ principal poeta del Renaixement en català.
- C/Anselm Turmeda ☞ literat i frare mallorquí del segle XIV que es passa a l'Islam i és venerat pels seus fidels.
- C/Tirant lo Blanc ☞ novel·la de cavalleries catalana.
- C/La Balanguera ☞ poema de Joan Alcover que feim servir com himne els mallorquins.
- C/Renaixença ☞ moviment literari de recuperació de la llengua.
- C/Marià Aguiló ☞ escriptor del XIX.
- C/Jacint Verdaguer ☞ un dels poetes catalans més significatius.

ARTISTES: Per honorar els personatges més significatius del món de la cultura a través de les diverses manifestacions artístiques fent, sempre que sigui possible, referència a la nostra ciutat:

- C/Mateu López ☞ pintor inquer del XV.
- C/Antoni Gaudí ☞ principal arquitecte del Modernisme. Té obra a Mallorca.
- C/Joan Miró ☞ un dels abstractes més significatius del l'actual segle.
- C/Pau Casals ☞ músic català: "Cant dels Ocells", "Himne de l'ONU"...

PERSONALITATS I COMMEMORACIONS HISTÒRIQUES:

La recuperació dels nostres referents històrics ha de ser una de les fites principals de la nova retolació, més quan la immensa majoria de la nostra ciutadania ignora la història que ens és pròpia com a mallorquins.

- C/31 de Desembre ☞ conquesta de Mallorca per Jaume I (1229).
- C/J. Ll. Pons i Gallarza ☞ erudit nostrat del segle XIX.
- C/Cecili Metel ☞ conquistador romà de Mallorca.
- C/Pollèntia ☞ capital romana de Mallorca (actual Alcúdia).
- C/Arxiduc Lluís Salvador ☞ autor del "Die Balearen".
- C/Jaume d'Urgell ☞ candidat a rei de catalans i mallorquins a Casp.
- C/Gabriel Alomar ☞ intel·lectual i polític mallorquí de principis de segle.
- C/Pere Martell ☞ principal instigador de la conquesta de 1229.
- C/Pere el Cerimoniós ☞ reincorpora Mallorca a la Corona d'Aragó i modernitza les institucions mallorquines.

ENTITATS INQUERES I ALTRES:

Associacions que amb la seva activitat han donat testimoni de l'Inca amb les seves activitats i altres d'interès:

- C/Revetla ☞ es remunta als segles XVI i XVII (Revetla d'Inca).
- C/L'Hara/L'arpa ☞ coral fundada per Miquel Duran a principis de segle.
- C/Constància ☞ és l'equip de futbol d'Inca.
- Plaça Major, de l'Ajuntament o de la Sala.
- C/Narcís de Monturiol ☞ és l'autèntic inventor del submarí.
- C/Es Raiguer ☞ comarca natural de la zona d'Inca.
- C/Marc Ferragut ☞ promotor i regidor de cultura d'Inca durant la II República. Creador i propietari de l'Auditori. Carrer dels Donants de Sang

...

EL P. MARIÀ PAYERAS i altres inquers evangelitzadors

Enguanys ha estat presidit per tot un seguit de celebracions, que d'una manera o altra, han volgut commemorar la trobada de dues cultures que van venir d'aquell històric 1492, quan Cristòfol Colom (de clara ascendència balear) i un escamot d'homes arribaren a una terra que batiaren amb el nom de *La Española* i es trobaren amb unes altres persones; i, així, començà una nova plana de la història de les persones sobre la terra.

Ni els qui arribaren allà eren conscients del que realment passava. Cercaven espècies i troben plata i or. Colom canviarà els plans, i idealitzant, ens descriu com els indis, bells i feiners, recolliran aquests metalls, les portaran al cap de la Colònia, qui cuidarà que arribin a la Regina. Aquests ideals també fracassaren, perquè els castellans que allà anaren, més cercaren enriquir-se ells, que no pensar en l'Almirall i la Regina. Llavors Colom pensà un altre pla. Agafarien indis, els transportarien als mercats europeus, i així, venuts com esclaus, serien bona mercaderia per Castella. Però Elisabet, aconsellada pel Cardenal Cisneros, no pogué admetre que sos súbdits passassin a ser esclaus.

D'aquesta manera els plans de Colom caigueren ben avall.

Els Governos d'Europa poc es preocuparen, en un principi, del fet americà. Es pensava que era un simple anècdota científica, però quan es va veure que es tractava de plata i or, de terres i de súbdits, la cosa va canviar radicalment. ¿Quin dret tenia Castella a fer el que feia?. ¿No tenien aquelles terres uns legítims propietaris?

Tota aquesta problemàtica va haver de ser atesa. Jurídicament la cosa no estava gens ni mica clara, com no estava clar el que passava. Es començava per negar que els habitants d'aquelles noves terres fossin persones, les notícies que arribaven a Europa eren d'allò més fantasioses: tenien cua, es menjaven ens als altres, no tenien raó...

El Papa Alexandre VIè (1492-1503) valencià i antic bisbe de Mallorca [1490-1492] era aleshores l'autoritat moral indiscutible. L'any 1493 donà cinc bul·les mirant d'aclarir la cosa: *Inter coetera I* i *II* i *Eximiae Devotiones*, datades dia 4 de maig de 1493; *Pii Fidelis* i *Dudum siquidem* del 25 de setembre del mateix any. Pau IIIr (1534-1549) n'escriví dues: *Unigenitus Deus* i *Veritas ipsa*. Cosa que ens fa veure com anaven canviant les coses a mesura que arribaven les notícies a Europa. El Papa rebia les informacions de les Cancelleries, però també en rebia d'altra gent. Així, Fra Julià Garcés (1457-1547) li escriu argumentat-li que els mateixos castellans, abans de ser cristians, eren molt salvatges

(Viriat, Sertorius) i gràcies a la predicació apostòlica ara hi ha un estol de sants i d'homes de lletres. *Facem igual a Amèrica*, argumentà el bon frare i també *en tendrem*. El problema prioritari i el més urgent és el d'enviar missioners i *podrem treure d'aquestes terres el vertader or que hi ha, la fe d'aquesta gent*, i això és realment el tresor que necessitava la vella Europa.

El Rei Ferran en 1512 donava les "Leyes de Burgos" que són el primer intent legal de protegir els indis. Però una cosa era el que es deia s'havia de fer i una altra el que de fet es feia. Per aquesta raó en 1515 arriba a Castella el P. **Las Casas** per parlar amb el Rei, però s'ha mort i serà el Cardenal Cisneros qui haurà d'escoltar el missioner. Destituirà a Fonseca i a tots els seus funcionaris i crearà la figura dels "Comisarios Delegados" en la persona de tres frares jeronis (ni franciscans ni dominicans), els quals hauran de defensar els drets personals dels indis i sobretot llur llibertat.

El nou Rei, Carles l'Emperador, va començar son regnat baix del signe de les Germanies i "Comunidades" i la por de revoltes socials l'aterrava, de manera que es va negar a rebre una delegació que havia vingut d'Amèrica, formada per representats dels castellans i dels indis, que s'havia fet després d'un

Castella, ¿quin dret tenia a fer el que feia?

caramull de reunions que els frares havien organitzat. Haurà de rebre cartes i més cartes de gent que el vol informar i que li vol explicar son problema.

Molt havien canviat les coses quan els nostres INQUERS arribaren a Amèrica. Ja estava molt separada l'àrea d'influència dels militars i conqueridors, i la que havien d'ocupar els missioners. En el SEGLE XVII pens si **n'hi ha dos**. Tal volta l'avinentesa d'aquesta celebració centenària possibilitarà el que vagin sortint més cares noves en aquesta investigació, i es puguin completar els llistats que he presentat recentment al llibre *L'Església Mallorquina a Amèrica*. Són el P. Rafel Bonafè S.J. (1606-1668) i el P. Pere Fonollar O.P.

El 1815 és nomenat President de les Missions de Califòrnia

En el SEGLE XVIII n'hi ha dos que no hi ha cap dubte que són inquers: P. Miquel Marià Amengual S.J. (1716-1769); i el P. MARIÀ PAYERAS I BORRÀS, de qui ens ocuparem més detingudament.

En el SEGLE XIX tenim cinc capellans: Mn. Antoni Janer, Mn. Mateu Llobera i Guasp, Mn. Onofre Marià Llompart i Rubí, Mn. Rafel Ramis i Janer, Mn. Francesc Salas i Janer i Mn. Antoni Salas i Seguí.

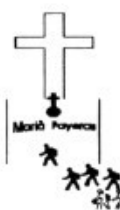

En el SEGLE XX, per ara coneixem **25 missioners**. Quatre ja han mort: Mn. Pere Joan Beltran i Caimari ☩ Mn. Antoni Palou i Mateu ☩ Mn. Pere Josep Riusech i Pujades ☩ i el P. Jaume Amer i Fiol S.J.☩

Vivents hi ha, per ordre alfabètic:

Mn. Miquel Amengual Saurina.
Sor Joana Calderón i Garcia, Germana de la Caritat.
P. Joan Carbonell i Ramis, TOR.
Sor Francesca Colí Noguera, Trinitària.
P. Antoni Ferrer i Pujades, TOR.
P. Gonçal Ferrer i Pujades, TOR.
Antònia Fiol i Tornila, Seglar.
Mn. Pere Fiol i Tornila.
P. Joan Jaume i Llompart, TOR.
Eloisa López de Sòria Montaner, Teresiana.
Sor Francesca Martorell i Coll, Trinitària.
Sor Maria Martorell i Payeras, Franciscana.
P. Josep Antoni Martorell i Pou, TOR.
Sor Catalina Maria Mairata i Àlvarez, Franciscana Missionera de Maria.
P. Jordi Oliver i Cañellas, TOR.
Sor Francesca Payeras i Bennàssar, de la Puresa.

P. Josep Prats i Balaguer, de la Missió.
P. Pere Sánchez Acosta, TOR.
P. Pere Sánchez Rodríguez, TOR.
Germà Guillem Truyol i Borràs, La Salle.
Sor Catalina Vallespir i Llompart, Franciscana.

Ens aturam un poc en la persona que potser sigui el més significatiu dels nostres missioners, el P. MARIÀ PAYERAS I BORRÀS. Nat a Inca el 10-10-1769 [8] i morí el 28-04-1823 [☩] a Mission Puríssima, ara dels Estats Units. Fill de Pere Antoni i de Jerònia fou batiat a la nostra parròquia i li posaren de nom "PERE ANTONI".

Pensam que aniria a escola al convent inquer i deixant-se guiar pels frares, als 14 anys, entrava com a Postulant al convent de Ciutat i en 1785 feia la primera professió en mans de l'inquer P. Saurina. Estudià filosofia i teologia, bo i rebent les Sagrades Ordres i madurant la idea d'anar a missions, d'ANAR A ESCAMPAR EL PA DE LA PARaula DE DÉU entre una gent que, per les notícies que tenia, no el coneixien i estaven

desitjoses de rebre'l.

En 1793 ja és Diaça, encara no diu missa, i surt de Mallorca per passar al Col·legi de San Fernando de Mèxic. Els funcionaris de la *Casa de Contractación de Sevilla* ens ho descriuen així: N° 24 FR. MARIANO PAYERAS, CORISTA, NATURAL DE LA VILLA DE INCA, OBISPADO Y PROVINCIA DE MALLORCA, EDAD 22 AÑOS Y MEDIO; DE RELIGIÓN SIETE Y MEDIO; DIACONO, CURSÓ LOS TRES AÑOS DE FILOSOFÍA Y TRES DE TEOLOGÍA Y ESTUDIA MORAL. CONVENTUAL DE SAN FRANCISCO DE JESÚS DE ALCUDIA". D'aquesta manera el P. Payeras s'entroncà a la gran gesta franciscana que els framenors mallorquins havien començat amb el Beat Juníper Serra l'any 1749.

Restà dos anys en el Col·legi de San Fernando, acabà els estudis, rebé l'ordenació sacerdotal i s'anà familiaritzant amb tot el truí missioner d'aquella santa casa. Califòrnia estava a sos ulls i en ses pregàries. El venerat petrer **Juníper Serra havia fundat les Missions** [ ]: *San Diego de Alcalá* (1768), *San Carlos Borromeo* (Carmel, 1770), *San Antonio de Padua* (1771), *San Gabriel Arcàngel* (1771), *San Luís Obispo* (1772), *San Francisco de Asís* (Dolores, 1776), *San Juan Capistrano* (1776), *Santa Clara* (1777) i *San Buenaventura* (1777).

Després de l'embranchida que havia donat i fet donar el Beat Juníper, les coses s'havien ensorrat

traduí a llengües autòctones el Catecisme

un poc, però el P. Lasuén, bon company i col·laborador de Juníper, havia fundat [ ] *Santa Bárbara* (1786), *Purísima* (1787), *Santa Cruz* (1791) i *Soledad* (1791). Ara les coses estaven aturades, però hi havia plans de prosseguir l'obra missionera, i allà és enviat l'inquer.

Dia 6 de març de 1822 Mèxic ja és independent... amb Califòrnia com a província

Son primer destí l'any 1796 fou devora el P. President, el P. Lasuén, a la missió de *San Carlos Borromeo*, Carmel. En 1798 passarà a la Missió *Soledad*. En 1803 serà a la Missió *San Diego* i en 1804 en la Missió *Purísima* on hi va poder bolcar tota la força de son esperit missioner. En l'aspecte material era bon cercador d'aigua, i així ho féu. Construïren aqüeductes, cosa que augmentà la producció agrícola i potencià la ramaderia. Tot administrat amb seny i tenacitat va fer que aquella missió passàs a primera línia. La fama de savi i prudent administrador aviat s'escampà per tota la Califòrnia.

En l'aspecte espiritual cuidà molt la instrucció dels indis i per a ells traduí a dues llengües autòctones el Catecisme.

L'any 1812 ho fou de forts terratrèmols a Califòrnia. La Missió *Purísima* caigué a terra, i el P. Payeras pensà que havia de cercar un lloc millor per la Missió. L'aixecà de bell nou en la vall dita "Los Berros". Església, locals comunals, cases particulars... tot estava arrengrerat i per tot arribava l'aigua de tres fonts que hi havia en aquell comellar i que el P. Marià havia fet canalitzar.

L'any 1815 el P. Payeras era nomenat PRESIDENT de les Missions de Califòrnia i al 1819 P. COMISSARI PREFECTE DELS FRAMENORS. Començaren anys difícils pel P. Marià i per les Missions degut a les revolucions independentistes mexicanes. Els revolucionaris volien l'administració de les Missions, el benemèrit inquer aconsellava humilitat i paternitat. Dia 6 de març de 1822 **Mèxic** era

independent i **Califòrnia** una província d'aquell nou imperi. Dia 11 d'abril es jurava la nova Constitució. Si els frares eren espanyols, ¿amb qui estaven? El P. Payeras escríu a totes les Missions demanant fidelitat al poble i a l'emperador Itúrbide expressant-li fidelitat a ell i a la causa.

Era un glop molt fort per aquell bon frare, però l'amor a Jesús així l'empenyia. Les exigències del nou Govern cada dia eren més grosses. En la tardor de 1822 el govern imperial li demanà que acompanyàs una comissió a Fort Ross. Aquest viatge fou esgotador. Retornant anà visitant les Missions fins que arribat a l'estimada Misión *Purísima* **hi morí** dia 28 d'abril de 1823. Tenia 53 anys.

La nota necrològica del Convent diu: SE DISPUSO PARA LA TERRIBLE PRUEBA CON RELIGIOSA Y EDIFICANTE EJEMPLARIDAD, TANTO PARA LOS PADRES COMO PARA LA GENTE DE RAZÓN Y LOS NEÓFITOS. ESTÁ ENTERRADO BAJO EL PÚLPITO DE LA IGLESIA Y RECIBIÓ TODOS LOS SANTOS SACRAMENTOS.

Els historiadors americans no han escatimat elogis al nostre missioner; per això, vull acabar transcrivint-los: *No hi hagué frare de millor i més equilibrada habilitat en la Província. Personalment era un home popular per les maneres afables, bon cor i desinteressada preocupació pel bé de tots que tenia. Era impossible barallar-se amb ell. Ni les més enutjoses queixes del governador Solà aconseguiren alterar la seva calma. A demés tenia una mà extraordinària pels negocis, era escriptor clar, eficaç i fàcil, home de gran intel·ligència i de gran fermesa de caràcter. Fou cridat a regir els frares en un període de prova, quan un simple buf haguera bastat per enrolar frares i militars en una lluita fatal per les missions. La mort li sobrevingué massa prest i precisament en aquest moment ha de ser considerada com una vertadera desgràcia.*

Quadre de Fra Marià Payeras -fill il·lustre d'Inca d'ençà l'11 de març del 1967- que es troba a la sala de sessions de l'Ajuntament d'Inca.

L'any 1961 un descendent seu, Mn. Francesc Payeras i Mulet, aleshores Rector del Seminari de Mallorca, proposà l'estudi de la vida i obra missionera del P. Marià en un treball del certamen del Seminari: "EL P. MARIANO PAYERAS, CELOSO MISIONERO Y CONTINUADOR DE LA OBRA APOSTÓLICA DEL P. JUNÍPERO SERRA EN CALIFORNIA". Realitzà aquest treball el llevores seminarista i actual canonge de la Seu, Mn. Pere Llabrés i Martorell. Dia 11 de març de 1967 el nostre Ajuntament el proclamava *Fill Predilecte* de la nostra Ciutat i li dedicava un carrer. El Dr. Bartomeu Font i Obrador feia la lectura de la nota biogràfica. Així, aquest benemèrit inquer es va apropar a nosaltres i pens que és bo que, amb motiu d'aquest Cinquè Centenari, el coneguem més detalladament. *

Pere Fiol i Tornila
Rector de Muro

ES LLOGA LOCAL 120 m²
APTE PER A MAGATZEM
V. Esperança, 58 ☎ 50 11 40

Delegació d'Inca
ET DESITJA
QUE ENÇATIS
UN BON ANY 93

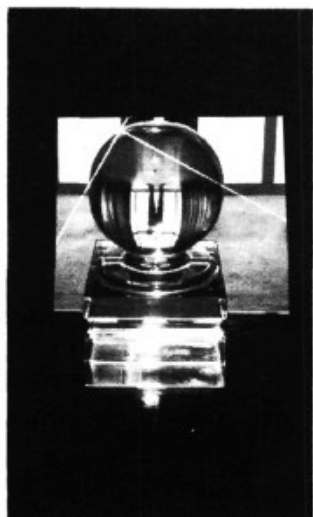
Clavells can Llorens Rigo
Carretera Palma - Inca
Telèfon 50 46 90

Es siwell
Carrer Llevant, 19
☎ 88 00 86
7300 Inca

Botiga
La Florida
Plaça d'Espanya, 19
INCA

EL COMERÇ DE LA SEVA CONFIANÇA
VILANOVA
Costa i Llobera, 208 ☎ 50 28 20
C/Hostals, 47 ☎ 50 42 29

Francesca Adrover Julià

CEL BLAU

- ◆ És una reflexió sèria però no freda, al calor de l'amor, del cor.
- ◆ És una alabança del més alt trobat dins el més petit i senzill.
- ◆ És una compenetració amb les forces de la naturalesa.
- ◆ Hi ha en el fons una filosofia, un amor a la saviesa, una forma especial d'entendre la vida, que no és copiada de ningú.
- ◆ Una visió d'universalitat, que surt d'un món íntim, arribant al fons de l'arquetip.

EL QUE NO DIU, PERÒ QUE ÉS L'ESPERIT DE CEL BLAU:

- ◆ La lluita fora mida de l'ésser humà per la *Sinceritat*, per la *Veritat*, per l'*Amor*, per la superació des de la intimitat.
- ◆ Les vegades que els ideals més alts han caigut a terra fets pols i encara així els ha tornat aixecar. Tot aquest reemprendre fent un esforç per creure que mentre hi ha vida hi ha esperança, que sempre és possible tornar començar. L'esperit d'aquest llibre és tan viu perquè en el fons hi ha vivències on la mort hi ha estat molt a prop, i per ventura és que la vida sols s'aprecia després de saber el que és la mort. *CEL BLAU* és com l'*Au Fènix* que reviu de les seves pròpies cendres.

Però *CELBLAU* és un llibre que desperta la consciència, parla al cor i a l'enteniment de forma directa. Manifesta l'estranya confluència poques vegades assolida entre la intencionalitat i la no intencionalitat, entre *conscient* i *inconscient*, entre *cap i cor*, tot amb una gran harmonia. Saber conjuntar aquests dos punts tantes vegades enfrontats dintre de la història de la humanitat és l'objectiu de l'home conscient i pacífic, una tasca meravellosa per fer. ☉

Na Francesca Adrover és pintora (ja vint anys que va fer la primera exposició), escriptora (té varis llibres publicats) i llicenciada en psicologia. Va tenir una exposició al Cafè Mercantil d'Inca. Recentment l'Ajuntament de Madrid li va muntar una exposició. Pel mes de novembre exposà a Tomelloso (Ciudad Real), el poble del cèlebre pintor ANTONIO LÓPEZ. Té altres llibres pendents de publicació: "Nuredduna" i "Metamorfosi en si bemoll". ✎

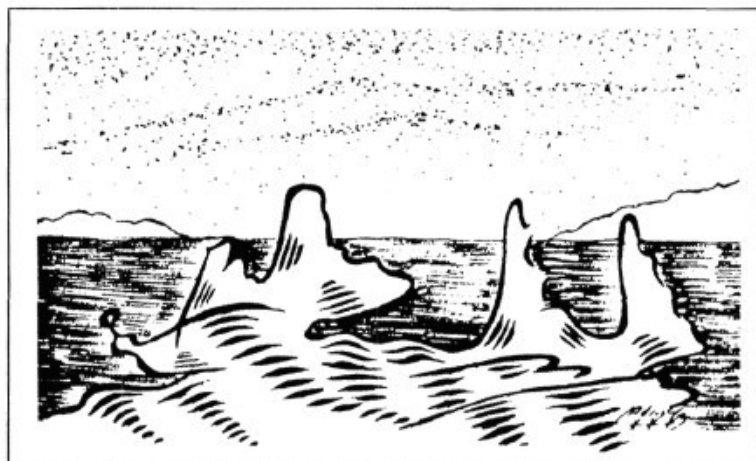
CEL BLAU és un llibre de prosa poètica que transita per camins d'un nacionalisme ben entès, mitjançant una retornada a les coses locals, viscuda intensament en la intimitat. S'aparta de la imitació cercant allò que és vertader, dins les arrels d'aquest esperit de l'illa de Mallorca i que va trobant dins la seva llum especial, dins la feminitat de la mar i, sobretot, dins aquest gran amor que ens comunica i que podem assaborir mot a mot dins aquest llibre. Però aquesta retrobada amb Mallorca, amb els llocs més entranyables que l'acolliren a la infantesa, porten una sinceritat estranya que ens fa descobrir un esperit universal, que està aquí i a qualsevol lloc. Quan cerquem sense mentides ni fanatismes trobam per tot aquest amor/comprensió, aquest enteniment, aquest diàleg, que ens du més enllà de les nostres fronteres, cap a un esperit universal.

L'autora del llibre, Francesca Adrover, distingí, a la presentació del seu llibre, dues parts:

- ✎ El que diu en si, a través de les paraules.
- ♠ El que no diu, però que hi és, és el seu esperit, que és ben viu.

EL QUE CEL BLAU DIU:

- ◆ És una pintura d'amplies games de colors i entonacions, lluminosa, traspasada a la literatura, gràcies a una comunicació profunda i no superficial amb l'ànima del paisatge de Mallorca.
- ◆ És una retrobada amb ella mateixa a través dels racons més entranyables.
- ◆ És una contemplació mística de les arrels de l'art. "L'art és la vida".

EI P. MIQUEL COLOM: 92 anys i acaba de publicar un altre llibre

El passat dia 21 d'octubre en va complir 92. El franciscà, bunyolí però de molts anys resident a Inca, P. Miquel Colom Mateu. Una vida dedicada a la cultura i també a la tasca religiosa.

El P. Colom, des del seu raconet de Sant Francesc, ha anat conreant investigació i poesia, fent una important labor de divulgació de la llengua i cultura catalanes.

Des de la seva jubilació de la docència, a l'any 1975, ha publicat un gran nombre de llibres, que comprenen distints camps:

POESIA: *Veu de l'edat, A lia, A posta de sol, Poemes de senectut, Talaiots, Resquestalles, Apèndix, Darrers batecs, Encara no, Dons quan?, Quan Ell voldrà, Les rebutjades, Rebrotos, Postdata, Postdata II, Darrera voluntat.*

En quant a investigació o **TEMES LUL-LIANS** cal destacar: "ONOMASTICA LUL-LIANA", "GLOSSARI GENERAL LUL-LIA" (cinc volums), que conté totes les paraules emprades per Ramon Llull. Ara acaba de veure la llum, quan ha complert 92 anys, "LA MARINERIA EN RAMON LLULL", un llibre de temes lexicogràfics. Analitza les paraules relacionades amb la marineria en l'època de Ramon Llull, és una obra que sorprèn

per la seva temàtica i que, en paraules del P. Colom, segurament serà la seva darrera aportació a la cultura.

A més d'aquestes obres, cal destacar altres obres editades per entitats. L'Ajuntament del seu poble ha col·laborat en la publicació del llibre "Bunyol". Igualment la parròquia de Sant Mateu de Bunyola va publicar un "Pregó de Setmana Santa". L'Ajuntament d'Inca, l'any passat, va editar el llibre "Antologia poètica". També l'Escola Lul·listica va editar conjuntament amb el benivolunt Francesc de Borja Moll "STUDIA LULLISTICA ET PHILOLOGICA".

No és gens fàcil en poques paraules resumir l'obra literària i poètica del P. Colom, ni la seva vida curulla de l'espirit franciscà.

Altra gent més preparada farà aquesta tasca. Nosaltres hem volgut fer unes breus pincellades d'aquest home bo que ha passat la majoria d'anys a la nostra ciutat d'Inca.

Vagi la nostra felicitació al Pare Colom per aquests 92 anys complerts i el desig de què pugui rebre el premi *Francesc de Borja Moll* que la Delegació d'Inca ha proposat pels premis 31 de desembre d'enguany que convoca l'OCB.

GUILLEM COLL

Gabriel Galmés Truyols (Manacor, 1962) es va donar conèixer a la capital barcelonesa amb *Parfait Amour* (1986). Després, amb *El rei de la casa* (1988), la seva primera novel·la, es perfilà com un narrador amb abundants registres. Amb *La vida perdurable* (1992) ens presenta, principalment, el despertar d'una consciència i una crisi sentimental d'uns personatges que arrossegueu els peus per Manacor. Entre allò real i allò fictici, entre el que són les escorialles d'una joventut despreocupada i el que significa l'edat adulta.

GABRIEL GALMÉS
LA VIDA PERDURABLE
QUADERNS CRITICS

TRIA TRIADA DE LLIBRES

Quaderns d'Es Llobards -nòm.26-, en paraules de Miquel Àngel Riera -director literari de la col·lecció *El Turó* (Manacor, 1992)- deixa alt el llistó d'aquesta i de qualsevol altra col·lecció literària, bé de Manacor, bé de Barcelona. En efecte, *Hilari de Cara i Casaleiz* reprèn la memòria de *L'espai del senglar*, el seu anterior poemari, ara tenyent present el pas del temps amb diverses inquietuds que intenta concebre's a si mateix (i als lectors) amb claretat, aixecant l'energia emotiva del català en poesia.

Rabbi Nissàn ben-Avraham nasqué a Palma l'any 1957 amb el nom de Nicolau Aguiló. Sempre tengué la curulla d'arrancar les seves arrels jueves, després de 600 anys de conversió al cristianisme dels seus avantpassats. Amb *LA POR* (Palma, 1992), novel·la històrica, relata el setge als calls jueus de l'any 1391. Aquest autor, sens dubte, reobre en lectura jueva (i no en la tradicional cristiana) una de les pàgines més inquietants de la nostra història. [Dia 12 de desembre la tertúlia de Can Xesquet versarà sobre aquest tema, amb Toni Rosselló com a convidat]

Vidal, 5 entresol

Festa de les llanternes:

El divendres, 2 d'octubre, se celebrà a la plaça d'Espanya la IX Edició de la Festa de les Llanternes, que compta amb una gran participació de gent menuda.

Inauguració de la nova seu de l'Obra Cultural Balear:

L'Obra Cultural Balear inaugurarà un nou local el passat 8 d'octubre. Es troba al carrer Vidal núm. 5, Entresol i està obert tots els dimecres, de 20 a 21 hores, per atendre qualsevol consulta. Malgrat la pluja vingueren a la inauguració nombrosos socis, així com també representants dels grups polítics municipals, de les associacions de veïns, culturals i esportives de la nostra ciutat.

El president de la delegació, Jaume Gual Mora, presentà el programa d'activitats pel curs 1992-93 i oferí la col·laboració de l'entitat a tots els ciutadans d'Inca.

ACTIVITATS REALITZADES els MESOS d'OCTUBRE i NOVEMBRE

Conèixer l'entorn: Sineu

El dissabte, dia 24 d'octubre, un nombrós grup de socis visitarem la vila de Sineu. Ens va dirigir la visita Don Bartomeu Mulet.

En primer lloc vàrem veure l'exterior i l'església de l'antic palau dels reis de Mallorca, que ocupa el lloc d'un palau musulmà que fou transformat completament per Jaume II l'any 1309. Actualment és ocupat per les monges tancades.

A continuació ens dirigírem a la parròquia de Santa Maria de Sineu que apareix documentada a la bul·la del papa Innocenci IV, l'any 1248. La primitiva església fou víctima d'un incendi l'any 1505. Una nova església substituï l'enderrocada.

L'interior té nau única, amb creuer i capelles laterals. La coberta és ogival. Els creuers i la cúpula foren construïts a la segona meitat del segle XIX, obra de Joaquim Pavía.

La façana presenta poca decoració. Destaca el portal amb arquivoltes ogivals i les línies d'imposta. Acaba amb un frontó triangular. La façana lateral té el portal barroc, datat el 1783 i flanquejat per dues estípits.

El campanar de planta quadrada està separat de l'església i té dues finestres ogivals per costat als dos pisos superiors. Data de 1549. Damunt el portal hi ha una capelleta barroca on hi ha una imatge de Santa Bàrbara.

Una de les joies de la parròquia de Sineu és el retaule de la Mare de Déu del Roser. Té els quinze misteris del Rosari, representats en tantes altres petites pintures de l'artista Rafel Guitard. Presenta quatre cossos, essent els millors els centrals, dividits per carrers i separats per columnes d'estil salomònic i replenes de fullatge de roser. Des del nínxol la Verge presideix tot el retaule.

A la Rectoria vàrem veure la magnífica col·lecció de ceràmica que ha anat recuperat Don Bartomeu Mulet. Per ell és la millor mostra d'aquest tipus d'Europa.

Després visitarem l'església i l'antic convent dels frares Mínims que fou fundat l'any 1667. Els frares Mínims foren exclaustats amb la desamortització l'any 1835, per la

Una part del grup a l'antiga Estació de Sineu

Interior del CENTRE D'ART S'ESTACIÓ

Portal del campanar de la Parròquia i capella barroca de Santa Bàrbara [pàgina anterior ADALT].

Retaule barroc del Convent de les monges tancades.

qual cosa el convent fou tancat. Les seves instal·lacions alberguen l'Ajuntament i la Guàrdia Civil.

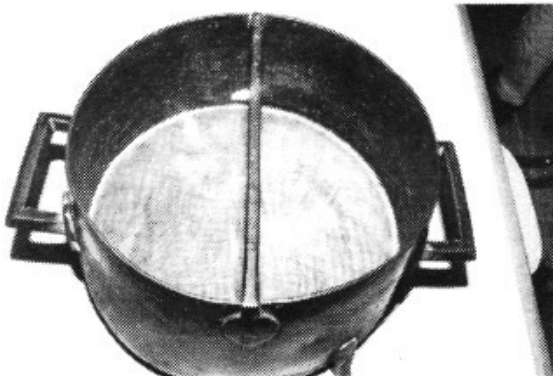
L'actual església fou construïda entre 1793 i 1812, i presenta influències classicistes. Fou restaurada l'any 1906 i novament oberta al culte. Té una sola planta amb capelles laterals. La coberta és de mig canó amb llunetes. La façana es troba dividida en tres cossos mitjançant pilastres i és coronada per un frontó triangular. El portal és de llinda, amb una finestra rectangular al capdamunt.

El claustre és de planta rectangular i presenta dos pisos porticats pels quatre costats. Les columnes són jòniques amb una gran èntasi i aguanten arcs d'ansa de paner.

A l'Ajuntament varem sospesar la *Barcella de Sineu* que es pot considerar la mesura de grans per antonomàsia. És equivalent a la sisena part de la *quartera* o, també, de cabuda de sis *almuts* mallorquins. La *Barcella* és de bronze, de forma tronco-cònica, amb dues anses o manetes d'estil gòtic, enmig de les quals hi ha, a una part, l'Escut de Sineu i, a l'altra, l'Escut de la Casa Reial o de la Cúria Reial de Sineu. Probablement va ser feta a la primera meitat del segle XIII.

Finalment anàrem al *Centre d'Art S'Estació*. L'estació data de l'any 1878, però restava inutilitzada des de l'any 1975, quan deixà de funcionar la línia cap a Manacor i Artà. L'any 1988 es trobà una nova funció per aquest vell edifici: centre d'arts plàstiques de la vila. Així, Sineu compta amb un espai estable per a exposicions de tot tipus.

La Barcella de Sineu

Altres activitats:

FOGUERÓ DE SANTA MARIA LA MAJOR. Dissabte, dia 14, a la plaça d'Espanya actua SA REVETLA D'INCA. Hi va haver menjar, vi negre i vi dolç gratuïts per tothom.

XERRADA sobre *La prehistòria a Mallorca*, amb projecció de diapositives, a càrrec de Pere Rayó. Tengué lloc el passat dimecres, dia 25 de novembre, a les 21 hores, al local d'*Obra Cultural Balear*.

ITINERARI URBA PER INCA. Dissabte dematí 28 de novembre tengué lloc un passeig per diversos llocs de la nostra ciutat que de tan aprop els tenim no ens n'adonam de la seva importància. Sota el ciceronatge d'en Pere Rayó, el convent del dominic, el de Sant Francesc, el Monastir de Sant Bartomeu, l'Església parroquial de Santa Maria la Major i totes les seves joies, així com diversos edificis singulars dels nostres carrers, tot adquireix un altre aspecte. N'informarem més detalladament en el proper número d'INCA REVISTA.

VIATGE A BARCELONA. El viatge organitzat per OCB-Inca pel pont de la Puríssima (5, 6, 7 de desembre) ha satisfet totes les previsions. En el moment de redactar aquesta nota ja no hi havia places. També n'informarem en el proper número.

TERTÚLIES A CAN XESQUET:

-dissabte 7 de novembre s'ençataren amb el tema de la *televisió*. Miquel Gelabert exposà les línies i pretensions d'aquestes tertúlies, d'hora i mitja a dues hores i amb periodicitat quinzenal.

-dissabte 21 de novembre Antoni Coll Castanyer encetà la discussió sobre *El llenguatge com eix d'expressió*. Els contertulians parlaren des del llenguatge i el seu naixement (si és primer el fet de comunicar o el de definir-se), passant per les tècniques publicitàries més immediates de les sectes fins les regles dels llenguatges dels diferents camps artístics.

-dissabte 5 de desembre es tractà sobre el racisme.

TERTÚLIES a Can Xesquet

12 de DESEMBRE sobre la QÜESTIÓ XUETA
convidat: ANTONI ROSSELÓ

16 de GENER sobre SES GLOSES
convidat: PERE GIL

Els dissabtes cada quinze dies a les

¿QUÈ NOMS?

Inscriu el teu nom en català al Registre Civil

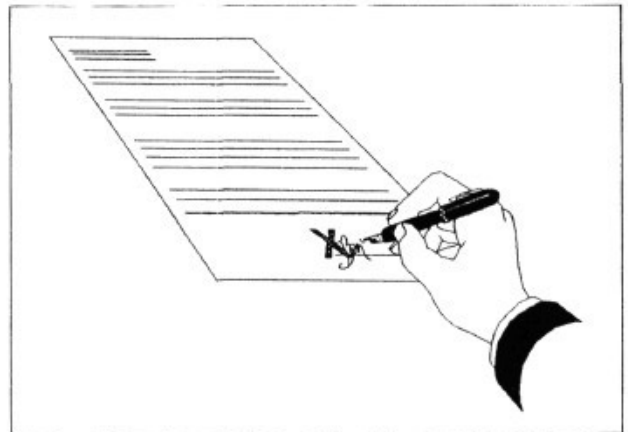
Vés al jutjat més proper al teu domicili, o al que correspon el lloc del teu naixement, amb el DNI vigent i el llibre de família i demana que t'inscriguin el nom en català (si encara no tens devuit anys han de fer aquesta gestió el teu pare i la teva mare). També pots demanar una partida de naixement per facilitar el canvi de nom al carnet d'identitat.

Si has d'anar a un jutjat que no es el del teu lloc de naixement, la documentació que has presentat s'haurà d'enviar al registre corresponent, per la qual cosa des del jutjat t'avisaran (per correu o telefònicament) quan arribi la documentació corregida.

Pel que fa als més joves (nascuts després del 9 de gener de 1977), el canvi de nom ja no es tracta d'una simple traducció, sinó que s'ha de demostrar documentalment que es fa ús del nom que es vol normalitzar oficialment. Per això, el pare i la mare han de presentar cinc documents que acreditin l'ús del nom en català (llibreta d'estalvis, llista d'escola, sobres de correspondència o altres documents). A més del pare i la mare, també han de signar dos testimonis.

Posa el teu nom en català al DNI

Vés a qualsevol estany i demana l'imprès per poder renovar el document d'identitat. Adjunt a l'imprès que has d'emplenar, hi ha un full que indica els telèfons per establir la cita prèvia. Una vegada has telefonat i t'han donat hora, t'has d'adreçar a la Comissaria de Policia a l'hora concertada i presentar-hi l'imprès emplenat, la partida de naixement amb el nom traduït, tres fotografies i el DNI que has de renovar. Si no duus la partida de naixement, presenta el llibre de família junt amb la fotocòpia d'una pàgina on hi ha anotat el teu nom en

català. Has de tenir en compte que la forma en què apareix el nom al DNI condiciona posteriors inscripcions oficials.

Posa el teu nom en català al carnet de conduir

Per canviar el nom del carnet de conduir t'has d'adreçar a la Prefectura de Trànsit i presentar el DNI amb el nom ja traduït, el carnet de conduir antic i una fotografia. A més, hauràs d'emplenar allà mateix un imprès que et proporcionaran.

Altres documents:

Progressivament, pots procedir a posar en català el teu nom a la resta de documentació (títols, carnet d'estudiant, cartilla de la seguretat social, guia telefònica, rebuts d'aigua i llum...). En la major part dels casos, la tramitació consisteix simplement en la presentació del DNI, en el qual ha de figurar ja el nom en la forma correcta. ◆

T'AJUDAM A ESCRIURE CORRECTAMENT:

Noms de botigues i altres establiments comercials, comunicats breus, rètols i eslògans, una llista de preus, un convit a bateig o una llista de noces, una instància oficial, etc.

INFORMAT

Carrer Vidal, 5, entresol

DIMECRES VESPRES

Consultes Lingüístiques
Informació d'Activitats

de

a

DUES PASSES ENDAVANT, UNA ENDARRERA *

La *Llei d'Espais Naturals* (LEN) aprovada pel Parlament Balear la passada legislatura va posar fi a una etapa de la nostra història marcada per les batalles constants entre el moviment ecologista i algunes promotores urbanístiques per preservar o edificar alguns espais naturals que havien escapat del primer boom de la construcció. Sa Dragonera, Es Trenc,

S'Albufera, Sa Canova, Capocorb o Mondragó són topònims que han quedat per recordar una lluita col·lectiva i desordenada, incapaç de frenar el desordre que imposava la lògica de les inversions, mancada d'unes *Directrius d'Ordenació del Territori* que harmonitzassin el creixement i la conservació del patrimoni comú.

La *Llei d'Espais Naturals* no organitzava el territori de les Balears, no ens permetia saber QUÈ podíem fer i ON podíem fer-ho, però almanco delimitava els espais on NO podíem fer determinades construccions, almanco preservava una part substancial del nostre paisatge. No era la terra de Canaan, però era una passa endavant en la travessa del desert.

Ara el Parlament Balear, a instàncies del grup PP-UM, ha iniciat els tràmits per modificar aquella llei. Els arguments de la majoria són ben vàlids: el text vigent de la LEN presenta unes equivocacions, uns errors que s'han de subsanar per no perjudicar interessos legítims. Seria necessari estar-hi d'acord si els

diputats del PP-UM haguessin explicat, un per un, els errors que han detectat a la LEN i si justificassin cadascun dels retalls que proposen.

No ho han fet, i això ha obert la veda de les sospites. L'experiència ens fa veure interessos particularment inconfessables darrera cada quarterada usurpada a la natura, darrera cada paisatge furtat a les generacions futures. Més quan el text presentat pel PP-UM és particularment imprementable, amb errors que delaten presses i amb uns mapes indesxifrables que fan impossible el debat. En alguns casos els detalls són tan grans que just els explica la demagogia o la venjança.

Si la LEN ha de reformar-se és necessari el consens. L'Ordenació del Territori no pot ser moneda de canvi, no pot estar en mans de trànsfuges ni pot ser imposada per les majories. No podem malbaratar els mapes cada quatre anys en funció dels resultats electorals. La seguretat jurídica demana estabilitat.

Després de nou anys d'autonomia encara no tenim aprovades unes *Directrius d'Ordenació del Territori* previstes a la Llei. El present i el futur són plens d'incertesa. Terra i ciutadans cohabituen sense cap llei que els empari. Mai no sabem que passarà demà. La LEN va ser una passa endavant. Ara no hauríem de tornar a Egipte.

(*) Editorial conjunta de
L'ASSOCIACIÓ
PREMSA FORANA
DE MALLORCA

INFORMACIÓ
D'ACTIVITATS
VENDA DE PAPER
RECICLAT

DELEGACIÓ
D'INCA

OBERT EL LOCAL
del Carrer Vidal, 5 entresol

TOTS ELS DIJOUS

DE A

M. A. March, president del Grup d'Ornitologia Balear a la seu que comparteixen l'OCB i el GOB a Inca, el dia de la innauguració d'aquesta darrera. Cal destacar la nodrida presència d'inquers a la manifestació en defensa de la LLEI D'ESPAIS NATURALS que tengué lloc a Ciutat el passat dijous 26 de novembre, amb autocar llogat a l'efecte.

ARBOCES, CODONYS i CASTANYES; els BOLETS i la CAÇA.

A l'estació que aquest mes tanca, l'anomenada tardor, s'hi produeix, com a la primavera, un esclat de la natura que ens proporciona verdures variades i gustoses, així com fruits de moltes classes. Tot això fa que, a l'hora de preparar la menja puguem triar d'una gran varietat de productes.

Quant a la carn, tenim dos factors importants que diferencien aquests dies del de la resta de l'any: s'obre la veda i la caça permet l'ús culinari de carn, tant de pèl com de ploma procedent d'aquest fet; cal no oblidar la importància que tenen dins la nostra gastronomia els mai prou ponderats "tords amb col". I per altra banda, la matança del porc, aquest animal que, una vegada sacrificat, fou, per espai de molts d'anys, la reserva del rebost de la major part de les cases de Mallorca; una tradició molt arrelada i enre-

voltada d'unes cerimònies que sí bé han minvat, encara es conserven a certs indrets, i que fa que a la cuina i sobretot a la taula, puguem gaudir d'exel·lències tals com el *frit de matances*, la *sobrassada amb mel*, el *pa amb botifarró*, el *llom amb col*, la *ventresca torrada*... I a més si combinam el porc amb la varietat de bolets que també es poden trobar aquesta temporada, la qüestió gastronòmica entra dins d'un "nirvana" especial; així, l'*arròs de matances amb esclata-sangs* o *picornells*, el *llom torrat amb esclata-sangs*, etc., són exemples que pel sol fet d'anomenar-los ja ens omplen la boca de salivera.

El mar que ens envolta, pareix que també vol contribuir en aquest temps, a l'hora d'oferir-nos els seus productes de temporada:

la llampuga, els pàmpols, la tonyina... són *peixos de tardor* i cuinats amb les verdures d'ara, són també una delícia a tenir en compte.

També és el temps de *nous i castanyes*, dos productes de gran poder energètic. Les castanyes que crues són tan bones hem de pensar que torrades i calentetes, endemés, són útils per a la calefacció individual.

Dins aquest ampli panorama que ràpidament hem repassat, cal que hi afegim tota una sèrie de fruites que sí bé són de procedència humil, no per això hem de deixar de tenir-les en compte a l'hora de proveir el nostre rebost. Són: codonys, arboces,

nesples, atzeroles, serves, aranyons i un llarg etc. ¿Qui no ha fruit moltes vegades les delícies d'un bon codonyat, d'unes arboces amb moscatell, o un glop d'aquesta beguda pròpia d'Euskadi que és el "Pacharan"?

Cal recordar també les oliveres, aquests arbres que en les seves retorçudes soques guarden la nostra mil·lenària història, i ens donen el seu fruit madur per fer la conserva, tant d'olives trencades, per menjar aviat, i senceres per a tot l'any. Olives que, salades al nostre estil, són un bon estímul per a la gana.

Podríem parlar de molts altres productes que són propis de la tardor, però creiem que ja n'hi ha prou de teoria, així és que anem per feina i podreu tastar alguna de les receptes que, sabem ben cert, ja us hauran fet la boca aigua. ☺

**Esperança Ramis
i Pere Massutí**

La Cuina, TEMPS DE TARDOR

CODONYAT

Ingredients:

1,200 kg.	de codonys.
800 gr.	de sucre.
1 branca	de canyella.
1 pell de	llimona.
1 tasset	de xerès.

Elaboració:

Es renten els codonys ben nets i es posen a bullir a foc lent, tapats d'aigua durant un quart d'hora. Una vegada degotats, se'n conserva l'aigua. Després de tallar-los se'n treu els cors, que es fan bullir amb l'aigua que se n'ha tret, durant un quart d'hora més. Finalment es procedeix a colar-los.

Amb 200 cl. d'aquesta aigua es fa bullir a foc lent 1 kg. dels codonys cuits anteriorment fins que es desfacin. Llavors es trituren i s'hi afegeix el sucre.

Passats uns 20 minuts d'ebullició, se n'obtindrà el codonyat, que, segons la consistència que li donem podem envasar dins pots de vidre o dins capsetes.

Cal anar molt en compte i remenar constantment, ja que s'aferra amb molta facilitat.

(Els aranyons una vegada macerats són molt bons per menjar i es poden utilitzar en la confecció de plats dolços).

“PACHARAN”

beguda típica d'Euskadi

Ingredients:

400 gr. d'aranyons.
3/4 de litre d'anís dolç.
1/4 de litre
d'aiguardent.

Elaboració:

Els aranyons, nets, s'escorren i es deixen eixugar completament sobre d'un pedaç; quan són ben eixuts es posen a macerar amb l'anís i l'aiguardent dins una botella o pot de vidre. Es deixen en maceració un parell de mesos; després es filtre el líquid i s'embotella i al cap d'unes setmanes ja es pot consumir.

(Els aranyons, una vegada macerats, són molt bons per menjar i es poden utilitzar en la confecció de plats dolços).

CREMA DE BOLETS

Ingredients (per a 6 persones):

3/4 de litre de brou de pollastre.
1/4 de litre de llet
o de crema de llet.
400 gr. de bolets
(girgoles, picornells,
esclata-sangs...)
1 ceba mitjançera.
1 porro gros.
1 all.
oli, sal i pebre.

Elaboració:

Es posa una cassola al foc amb un poc d'oli, s'hi afegeix la ceba, el porro i l'all, tot tallat ben petit. Quan el sofregit està a punt, hi posam els bolets ben nets i trossets; es deixa coure tot uns minuts a foc dolç; després s'empolsa amb la farina, es remena bé i s'hi afegeix el brou de pollastre calent; es cou una estona i es tritura amb el "turmix", deixant-ho tan fi com es vulgui.

A continuació es torna a posar al foc, s'hi aboca la llet, es deixa bullir uns minuts, es posa bé de sal i pebre i ja es pot servir.

(Aquesta crema es pot guarnir amb crostons ben petits de pa fregit, o amb un sofregit de bolets tallats petits).

NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA

ARANYÓ, ESPINALET	en castellà	ENDRINO o PACHARÁN.
ARBOÇA	“ “	MADROÑO
ATZEROLES	“ “	ACEROLA
CASTANYA	“ “	CASTAÑA
CIRERETA DE PASTOR	“	MAJUOLA
CODONY	“ “	MEMBRILLO
GINEBRÓ	“ “	ENEBRO
MORA	“ “	MORA
NESPLA	“ “	NÍSPOLA
NOU	“ “	NUEZ
SERVA	“ “	SERBA

Espirafocs

LLIBRES

Bisbe Llompart, 127 ☎ 50 25 35

TRASPÀS

3"

PCW
CP/M

3 1/2" 5 1/4"

PC
o/i
Windows

adquiriria:

Compressors

Jocs, Escacs

for Windows

Macros WPS1
Word 2.0
1-2-3

Fonts TRUETYPES
ATM
CorelDraw 3

Vidal, 5
☎ 50 11 40

HOMS

50 57 63

Palmer, 8

INCA-REVISTA

APARTAT 156

BOLLETÍ DE SUBSCRIPCIÓ

A 5 NÚMEROS

Nom: _____

Carrer: _____

Barrida: _____

Codi Postal - Població: _____

Rebre els 5 números per 1.000 pessetes

Contractar publicitat

Fer-me soci de l'OCB (inclou la subscripció)

Col·laborar en la seva redacció

Entitat bancària _____ Suport _____

Compte n.º _____

Títol: _____

Signature _____

Edició satírico-lúdico-
pardalo-maso-sado-
irònico-fotuda.

El lector també sap escriure

Des Molins

En tant que mare d'un fradinango innocent que s'ha deixat entrenar a participar al concurs del més gros menjaire de sopars de Dijous Bo a Sant Esteve, volia dir que estic totalment descontenta. El meu fill no tan sols no ha guanyat el concurs, sinó que la broma m'ha costat 20 de metge (tarifa de nit), 30 d'apotecaria -i això que aquí hi té bo- i 85 per fer destapar les canalitzacions que van d'un lloc que no diré fins a la clavaguera de per devers Es Terrers.

Sra. Joanaina Corrents

De Crist Rei

No em toqueu el tren! És de color agre, marajadís, massa lent i...; però el necessit.

Margalida Busquets

CONEGUEM EL NOSTRE MÓN

PREGUNTA:

¿A quin lloc les dones són més arrissades ?

RESPOSTA:

A Àfrica

Singlots

Enmig les empreses fluixes
el Dijous bo va prenent vistes;
i entre el grup dels socialistes,
proposta i mostra de cuixes.

De moment hi ha un clam sonor
i davant l'estel de fembres
ha obert els ulls el més cego.
S'aixequen tots els membres,
ve el President del Congreso!

Les Corts són iguals que el cel,
la intenció és honesta i pura,
hi ha molta temperatura
i els diputats van a pèl.

El batle Armengol, esquiu,
va fent la casta Susanna
i amb Sant Antoni de Viana
mostra un nu poc esportiu.

Un si és pel socialisme
i horror a la reacció,
ha acordat qui fer el pregó.

Passarà el temps de sembrar,
l'herba colgarà les roques,
el favar traurà bajoques
i potser mai no tornarà.

♈ ✨ ✨ ♎ ✨
horòscop nadalenc

Finances: se vos veu un poc espès; us farà falta l'any 93 per entendre la finor de les coses i potser que ho pagareu una mica salat.

Salut: després de tant dejuni al concert de Na Bonet i a la mani pro-LEN, algunes bufades d'escalfor seran bones. Gratera a la part superior dels membres inferiors. Tot conseqüència d'una alimentació massa rica. Es desaconsella la golfreteria.

Sentiments: No heu de cremar etapes massa aviat. Hi ha un temps just per tot i no cal ser massa p(r)e(s)sats. Després de les abstinències tardorals més val un bull-bull segur que un gran foc devastador.

poètics

Era encara als anys de nina
quan *la senyera* m'encisà;
però aquella olor tan fina
mai per mai no s'esvai:
la sent encara al matí,
la sent quan *Rotger* patina.

***

Pere Vilanova diu: ai!
perquè un bigoti li pica;
l'endemà el batle replica
cansat de passar *es fregai*:
- La batlia me fa figa.
Jas un Dijous bo-bo, carai!,
i llepa'l tot fins ser secall.

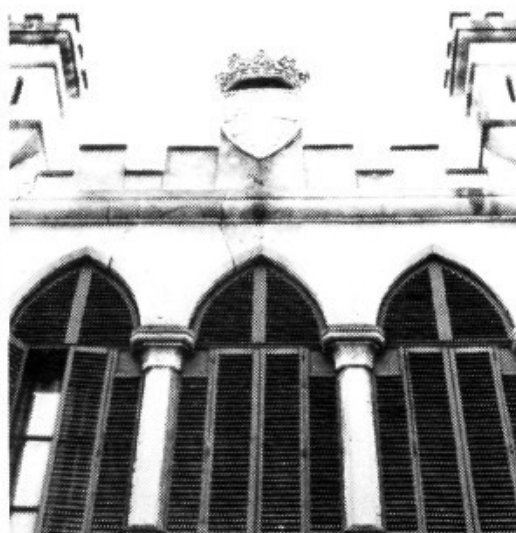
***

Li tiren pedretes
de davant estant.
Tenc por que no sia
a qualque enamorat.
De cop descuit pujant
a un replà el som topat:
- Pues i flors té el roserar;
¿cal que respiri o em defensi?
- ¿Qui per les roses, en silenci,
no es deixeria esgarrinxar?

Publicitat

Des d'aquí volem desmentir
que els joves pepets, a l'escut
d'aquesta foto amb les
panteres rosses i les torres
típiques de Castella, l'hagin
esculpit damunt una
quatribarrada. Que la secció
juvenil del PP hagués
suplantat després d'una volta
amb vespa tan grossa
simbologia només hi cap en
cervells paranoics. Més aviat
es tracta dels PPs d'aleshores
que no havien de menester
perbocar senyeres perquè
simplement ens estaven
vedades.

Pèl & Ploma

- ☺ De tots és sabut que nostre President Cañellas gasta fama de caparrut, *tal dit tal fet*. Quan algú, *sa nina* o *el germà de na Kikin* -posem per cas-, li fica la busca dins l'ull és d'una intransigència intractable. Entenia l'amo'n Biel -i potser entenia bé- que el nou Dijous bo, sense ser ni poc ni molt incompatible amb la filiació partidista del batle d'Inca, ho era potser amb les activitats de neo-propagandista polític d'aquest. Diuen que en veure tant de ramell de poncelles -i qualque poncir esportellat- per mejar opiparament, diuen si deixà anar això del dinar no fos li caigués malament. Diuen si en Rotger, alias *Es Perseguit*, va haver de quedar per allò de *PER A SERVIR INCA, TOTA PENA ES POCA*. Perquè llavors diguin d'aquest regidor crític (que és crític amb l'Ajuntament) que ho critica tot sense criticar res.
- ☺ Els regents del PSOE ens han fet conèixer darrerament amb molta insistència el seu personal llibre d'estil. En lloc de ser performatius, o sia, en lloc de dir: "*Jas! Aquí tens l'Hospital*" s'ha de dir: "*Jo també som partidari de l'Hospital*". L'enhorabona per tan de coratge i gosadia... ¡Què no faran en passar a l'oposició com ara en Tomeu Seguí!
- ☺ Atès que això del Quarter sembla s'enllestirà més aviat llarg, els regidors de l'actual majoria, tots ells ben mascles, se senten molt discriminats i massa tot sols. Per això volen crear un CENTRE D'HOMES PROGRESSISTES per veure si rebran de na Matilde un sucós pressupost per poder fer qualque placeta per si de Madrid o de Palma res no arriba.
- ☺ Un dels regidors que gasta la marca *Arrogance* de perfum i du l'àrea de medi ambient ha descobert la pedra filosofal a l'hora de gestionar les seves múltiples competències: canvia de despatx segons qui ve a protestar la tramitació d'expedients empantanegats.
- ☺ Un altre, aquest *Uomo Gerhardini*, perquè pretén de tot Déu qui vol cobrar virolla de la Sala l'entengui *des de la braga al maó passant per la salsa de guardar el mar*, no fa sinó rebre dia sí l'altre també ganivetades estil neo-disseny imperial. Hauríem de repassar el nostre llibre d'estil vajam que diu a l'apartat de crítica quan critica els crítics de la crítica.
- ☺ Una coneguda marca d'escumosos tot avançant-se a una oferta feta per Tele-5 ha decidit rescindir el contracte amb en Banderes i na Stone i fitxar Rafel Ferrer i Mateu Joan Florit, coneguts per RADICAL i S'ARENAL. Sense dimoni no hi ha pecat i sense pecat s'acaba la feina dels predicadors, ha pensat més d'un devora les Cariatides.
- ☺ I és que no sé on arribarem. A Inca ja passen les mateixes coses que veim per la TV. Tenim aldarulls cosmopolites estil LOS ANGELES. Però amb la diferència que si allà la bòfia apallissa ciutadans negres, als nostres districtes del nord-est és al regidor *co(lo)missari* a qui li puguen uns colors *bombeta-fusa* quan està a punt de rebre.

BOU NADAL + 9 + 9090S 1993

AJUNTAMENT D'INCA

BAN

**CAMPANYA de CENS
d'ANIMALS de COMPANYIA**

L'Ajuntament d'Inca, de conformitat amb la Llei 1/1992, de 8 d'abril de 1992 de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears crea el cens caní.

Tots els posseïdors de cans estan obligats a fer-ne el cens i recollir la placa d'identificació a l'Ajuntament.

El termini finalitza el proper dia 31 de desembre de 1992, transcorregut el qual l'Ajuntament pot aplicar les sancions previstes a l'esmentada Llei.

A partir d'ara també es recorda l'obligació de censar els cans dins el termini de sis mesos a comptar dels del seu naixement.

Inca, 6 de novembre de 1992

EL BATLE
Jaume Armengol i Coll